

NaturErhvervstyr- elsen

Notat om ikke-
godkendte udgif-
ter i VSP-
undersøgelsen og
hvorvidt der er
tegn på forsætlige
uregelmæssighe-
der

Indholdsfortegnelse

Resume	3
Baggrund	6
Opgaven og materiale til brug herfor	8
Ikke-godkendte udgifter samt Landbrug & Fødevarers egne årsagsforklaringer	10
Ikke-godkendte udgifter	10
Landbrug & Fødevarers egne årsagsforklaringer	14
Tilsyn og instrukser	16
Beskrivelse af gennemgang	16
Vurdering af tilsyn og instrukser i forhold til tilskudsfinansierede projekter i perioden 2011-13	17
Sammenfatning	22
Analyse af ikke-godkendte udgifter	23
Beskrivelse af gennemgang	23
Stikprøver	24
Analyse	28
Sammenfatning	35

Resume

VSP-undersøgelsen har vist et usædvanligt højt antal fejl i de indrapporterede udgifter og har samlet medført et tilbagebetalingskrav på 18,6 mio. kr. Tilbagebetalingskravet udgøres af 1.892 ikke godkendte udgiftstransaktioner, der dækker de fleste udgiftstyper. Tilbagebetalingskravet fordeler sig således på de 13 tilsagn, der har været omfattet af undersøgelsen:

Journalnummer	Ikke-godkendte udgifter ekskl. sanktion for manglende oplysning om finansiering	Antal ikke-godkendte udgifterstransaktioner ekskl. sanktion for manglende oplysning om finansiering	Tidligere udbetalt	Tilbagebetalingskrav
3663-D-07-00228	451.379,60	35	4.174.637,90	521.252,17
3663-D-07-00234	2.788.940,52	314	5.765.197,01	3.087.487,41
3663-D-08-00311	418.065,55	107	1.500.000,00	299.302,80
3663-D-08-00330	2.008.776,62	245	3.598.680,15	2.017.010,50
3663-D-08-00331	1.872.775,41	80	2.521.967,99	1.827.776,28
3663-D-09-00351	2.040.458,79	218	4.828.413,03	1.829.148,29
3663-D-09-00354	1.995.270,84	139	4.154.978,73	1.987.550,60
3663-D-09-00365	2.866.717,67	246	3.764.483,23	2.878.117,68
3663-D-09-00366	1.358.335,15	161	2.615.750,98	0,00
3663-D-09-00369	382.771,38	100	979.934,84	239.118,27
3663-D-10-00458	656.393,59	43	1.200.000,00	634.441,24
3663-D-10-00460	2.589.284,56	152	3.336.017,00	2.427.257,04
3663-D-10-00461	1.005.776,50	52	832.338,16	832.388,16
I alt	20.434.946,18	1.892	39.272.399,02	18.580.850,44

Dette notat har til formål at afrapportere, om der ud fra gennemgang af tilsyn og instrukser samt ikke godkendte udgifter har været tegn på forsætlige uregelmæssigheder (OLAF-forhold). Notatets formål er endvidere, at vurdere, om der uden at tilstræbe det, har været accept af risiko for uregelmæssigheder.

Vores gennemgang er baseret på materiale og oplysninger udleveret af Landbrug & Fødevarer samt møder og forespørgsler. Gennemgangen har omfattet perioden 2011-13.

Vores overordnede konklusion er, at vi ikke har identificeret konkrete forsætlige uregelmæssigheder, ligesom vi ikke har identificeret tegn på forsætlige uregelmæssigheder eller at ledelsen har accepteret risikoen herfor.

Vi finder det imidlertid kritisabelt, at der ikke har været etableret et tilstrækkeligt kontrolmiljø, samt at lovgivning og vejledninger ikke har været fulgt i et så stort og generelt omfang, som tilfældet er.

Som følge af antallet af projekter, kompleksiteten i projekterne samt det forhold, at VSP er en del af en relativ stor projektdrevet organisation, har det været vores forventning, at der var etableret et relativt stærkt kontrolmiljø.

Vi har imidlertid vurderet, at der var et mangelfuldt kontrolmiljø i perioden 2011-13, og at ledelsen burde have foranlediget, at eksempelvis detaljerede planer, som klart afgrænsede aktiviteterne indholds- og tidsmæssigt i de

enkelte projekter var udarbejdet, at et retvisende kontrol- og transaktionsspor var tilstede, samt andre specifikke krav blev iagttaget.

Ved gennemgangen af de ikke-godkendte udgifter har vi særligt fundet det kritisabelt, omfanget af fejlene taget i betragtning, at der enten ikke har været etableret eller udført overvågende kontroller, der har sikret en korrekt afrapportering. Endvidere findes det kritisabelt, at der var medtaget lønudgifter, der var opgjort skønsmæssigt og uden godkendelsesgrundlag, og der ikke er sikret tilstrækkelig dokumentation herfor.

De væsentligste grupper af fejltyper er:

Væsentligste grupper af fejltyper	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Fejlkontering	795	6.509.140,72	96	290.453,03	891	6.799.593,74
Aktiviteter, der ikke er gennemført/betalt i perioden	72	1.730.121,10	77	3.185.701,80	149	4.915.822,90
Ændring af beregningsmetode for løn	129	1.715.804,87	3	263.347,37	132	1.979.152,24
Udgifter, der kun delvis vedrører projektet	84	1.880.599,15	0	0,00	84	1.880.599,15
Manglende eller utilstrækkelig dokumentation	221	364.819,96	82	1.323.835,76	303	1.688.655,72
Vedrørende eller tilknyttet projektet, men ikke støtteberettiget	10	465.645,68	7	257.109,11	17	722.754,80
Total	1.311	12.666.131,48	265	5.320.447,07	1.576	17.986.578,55
Ikke-godkendte udgifter i alt	1.569	15.011.310,87	323	5.423.635,31	1.892	20.434.946,18
Væsentligste grupper af fejltyper i % af ikke-godkendte udgifter i alt	84	84	82	98	83	88

Yderligere kan oplyses, at der i ovenstående indgår ca. 11.000 fejlkonterede timer.

Vi har også noteret, at ledelsen i Landbrug & Fødevarer, da den efterfølgende blev opmærksom på omfanget af fejl, igangsatte en proces til forbedring af kontrolmiljøet. Det bemærkes også, at Landbrug & Fødevarer igangsatte en undersøgelse af udbetalingerne, straks efter der i 2013 blev konstateret væsentlige fejl i en stikprøve i forbindelse med revision af en udbetaling fra NaturErhvervstyrelsen. Vi har også noteret, at støttereglerne ikke på alle områder har været entydige, og vi er ikke som sådan uenige i Landbrug & Fødevarers egen analyse af, at en del af årsagerne til fejl kan tilskrives disse forhold.

Dette notat er alene udarbejdet til NaturErhvervstyrelsens interne brug.

Vi skal for god ordens skyld anføre, at det i notatet beskrevne arbejde hverken er revision, review eller aftalte arbejdshandlinger, udført i overensstemmelse med danske revisionsstandarder. Hvis der efterfølgende bliver fremlagt yderligere informationer eller dokumentation, forbeholder vi os retten til at ændre vores konklusioner.

København, den 27. oktober 2015

Deloitte

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

Morten Egelund
statsautoriseret revisor

Lyng Skovgaard
statsautoriseret revisor

Baggrund

Der blev ved revisionen i 2013 konstateret væsentlige fejl i en systemstikprøve på en udbetaling til Videncenter for Svineproduktion (herefter VSP). Endvidere blev der i 2013 gennemgået 3 stikprøver baseret på revisorerklæringer, hvor der blev fundet fejl i 2 af disse stikprøver. I 2012 blev der gennemgået 3 systemstikprøver vedrørende udbetalinger til VSP, hvor der blev fundet fejl.

Allerede i processen med indhentning af dokumentation for systemstikprøven i 2013 fremgik, at der var fejl i en række udgifter af en ikke uvæsentlig størrelse, hvilket medførte, at NaturErhvervstyrelsen den 20. december 2013 meddelte Landbrug & Fødevarer, at udbetalinger til VSP under Erhvervsudviklingsordningen indtil videre blev stillet i bero.

Landbrug & Fødevarer fik på baggrund af de erkendte fejl udarbejdet en ekstern analyse, der havde til formål, at afklare, om støttegrundlaget for VSP-projekter under Erhvervsudviklingsordningen indeholdt fejl. Resultatet blev fremlagt i rapport af 27. januar 2014, hvor tilbagebetalingen til NaturErhvervstyrelsen er opgjort til 6,35 mio. kr. inklusive formelle fejl og med en sanktion i henhold til 3% reglen på op til 6,35 mio. kr.

På baggrund af de erkendte fejl gennemførte Deloitte en revisionsundersøgelse af de 13 tilsagn til VSP under Erhvervsudviklingsordningen, som NaturErhvervstyrelsen har udbetalt tilskud til i perioden 2011-2013. Forud for revisionsundersøgelsen gennemgik VSP, med assistance fra PwC, de oprindelige udbetalingsanmodninger og korrigerede disse. Ved Deloitte's revisionsundersøgelse blev der foretaget yderligere korrektioner, og resultatet af revisionsundersøgelsen har dannet grundlag for NaturErhvervstyrelsens opgørelse af tilbagebetalingskrav i de 13 sager. Undersøgelsen og opgørelsen af tilbagebetalingskrav blev påbegyndt i februar 2013 og blev afsluttet i juli 2015.

Der blev i forbindelse med PWC og VSP's gennemgang samt revisionsundersøgelsen konstateret et usædvanligt stort antal transaktioner, der ikke kunne godkendes og dermed også væsentlige beløbsmæssige korrektioner i grundlaget for beregning af støtten. Korrektioner kan beløbsmæssigt opsummeres således:

Journalnummer	Oprindeligt indberettede udgifter	Ikke-godkendte udgifter ifølge PwC/VSP	Ikke-godkendte udgifter og sanktion for manglende oplysning om finansiering ifølge Deloitte/NAER	Beregningsgrundlag i henhold til endelig afgørelse
3663-D-07-00228	1.095.215,05	446.229,93	5.149,66	643.835,45
3663-D-07-00234	9.872.557,69	2.422.959,31	365.981,21	7.083.617,17
3663-D-08-00311	3.143.762,75	103.823,49	364.242,06	2.675.697,20
3663-D-08-00330	7.230.892,54	1.711.810,38	346.966,25	5.172.115,92
3663-D-08-00331	5.133.934,12	1.496.307,33	376.468,04	3.261.158,76
3663-D-09-00351	10.179.528,25	1.913.507,53	176.951,26	8.089.069,46
3663-D-09-00354	8.325.397,97	1.843.759,20	151.511,65	6.330.127,12
3663-D-09-00365	7.528.966,47	1.298.869,26	1.617.848,41	4.612.248,80
3663-D-09-00366	6.715.311,48	1.450.283,27	-91.948,46	5.356.976,67
3663-D-09-00369	2.155.504,54	335.250,19	47.521,19	1.772.733,16
3663-D-10-00458	2.421.952,35	-242.349,68	898.743,27	1.765.558,76
3663-D-10-00460	6.859.061,52	1.902.979,89	736.304,66	4.219.776,96
3663-D-10-00461	1.807.962,66	327.880,75	677.895,76	802.186,16
I alt	72.470.047,40	15.011.310,83	5.673.634,97	51.785.101,59

Det samlede tilbagebetalingskrav for de 13 sager er opgjort til i alt 18,6 mio. kr. inkl. sanktion i henhold til 3% reglen og fordeler sig således på de 13 tilfælde:

Journalnummer	Tidligere udbetalt	3% sanktion	Tilbagebetalingskrav
3663-D-07-00228	4.174.637,90	269.626,30	521.252,17
3663-D-07-00234	5.765.197,01	1.572.460,70	3.087.487,41
3663-D-08-00311	1.500.000,00	137.151,40	299.302,80
3663-D-08-00330	3.598.680,15	1.004.388,31	2.017.010,50
3663-D-08-00331	2.521.967,99	936.387,67	1.827.776,28
3663-D-09-00351	4.828.413,03	1.020.270,01	1.829.148,29
3663-D-09-00354	4.154.978,73	997.635,43	1.987.550,60
3663-D-09-00365	3.764.483,23	1.433.358,83	2.878.117,68
3663-D-09-00366	2.615.750,98	0,00	0,00
3663-D-09-00369	979.934,84	145.550,01	239.118,27
3663-D-10-00458	1.200.000,00	317.220,62	634.441,24
3663-D-10-00460	3.336.017,00	1.201.128,52	2.427.257,04
3663-D-10-00461	832.338,16	502.890,75	832.338,16
I alt	39.272.399,02	9.538.068,55	18.580.850,44

Som afslutning på revisionsundersøgelsen skal der endvidere foretages en vurdering af, hvorvidt der har været tale om bevidste uregelmæssigheder. Dette notat omfatter denne vurdering, og opgaven er nærmere beskrevet i næste afsnit.

Opgaven og materiale til brug herfor

I henhold til Tillæg 7.1 vedrørende køb af supplerende ydelser til rammeaftalen 17.01 af 9. april 2015 omfatter denne afrapportering:

- notat om revisionsmæssig gennemgang til brug for NaturErhvervstyrelsens juridiske vurdering af, hvorvidt der overordnet er tegn på forsætlige uregelmæssigheder, herunder om Landbrug & Fødevarer, uden at tilstræbe det, accepterede risikoen for uregelmæssigheder (aftalens opgave 3)
- analyse af ikke-godkendte udgifter i 13 VSP-sager til brug for yderligere vurdering af, hvorvidt der har været tale om forsætlige uregelmæssigheder (OLAF forhold) (aftalens opgave 2) samt

Til brug for vurdering af, om der overordnet er tegn på forsætlige uregelmæssigheder har vi vurderet oplysninger om tilsyn og instrukser i VSP. Der er i notatet ikke taget stilling til de procedurer og kontroller, som er udført i forbindelse med afgivelse af revisorerklæringer og den administrative kontrol, som alle projekterne har været underlagt samt resultatet heraf. Ligeledes er der i notatet ikke taget stilling til kontrol på stedet for de projekter, der har været omfattet heraf.

Vi har modtaget følgende materiale fra Landbrug & Fødevarer, som – ud over materiale, modtaget i forbindelse med gennemgang af de 13 tilsagn – har dannet grundlag for gennemgangen:

- Kategorisering af ikke støtteberettigede udgifter fremsendt den 31. august 2015.
- Notat og tilhørende bilag, som beskriver de forretningsgange, der har været gældende i forbindelse med udbetalingsanmodninger, der har været fremsendt til NAER i perioden 2011-13, fremsendt den 11. september 2015. Endvidere fremsendt forretningsgang, som er gældende fremover. Notatet er vedlagt som bilag 1.
- Supplerende oplysninger om forretningsgange, der har været gældende i perioden 2011-13 med tilhørende bilag, fremsendt den 1. oktober 2015. De supplerende oplysninger er vedlagt som bilag 2.

- Svar på spørgsmål til udvalgte stikprøver vedrørende ikke støtteberettigede udgifter, modtaget den 1. oktober 2015.

Som anført i bilag 1 og 2 er fremsendt beskrivelser af procedurer og interne kontroller, som er gældende fra medio 2015. Vi har ikke foretaget en detailgennemgang af disse notater, idet de ikke vedrører den undersøgte periode.

Endvidere har været afholdt følgende møder i forbindelse med opgaverne:

- 8. juli 2015 er afholdt indledende møde mellem Landbrug & Fødevarer, NaturErhvervstyrelsen og Deloitte, hvor det bl.a. blev aftalt, at opgaverne udføres på baggrund af det materiale, der er modtaget i forbindelse med gennemgang af de 13 tilsagn, samt oplysninger fra Landbrug & Fødevarer om procedurer og oplysning om fejltyper for de ikke støtteberettigede udgifter.
- 10. august 2015 er afholdt møde mellem Landbrug & Fødevarer og Deloitte for afstemning af forventninger til materiale, som skal fremsendes fra Landbrug & Fødevarer til brug for opgaven.
- 31. august 2015 afholdt statusmøde mellem Landbrug & Fødevarer, NaturErhvervstyrelsen og Deloitte, hvor der primært blev drøftet procedurer hos VSP og forventning til det materiale, der skulle fremsendes herom.
- 24. september 2015 er afholdt statusmøde mellem Landbrug & Fødevarer, NaturErhvervstyrelsen og Deloitte, hvor der primært blev drøftet behov for uddybning af procedurer, som var gældende for de 13 projekter, herunder behov for forklaring på omfanget af ikke-godkendte udgifter, samt anmodningen om stikprøvevis uddybning af ikke-godkendte transaktioner, bl.a. til kontrol af kategoriseringen, samt forståelse af, hvorfor korrektionerne ikke var foretaget i den oprindelige indberetning af udgifter.

Oplysninger, modtaget på disse møder, har ligeledes indgået i vores vurdering.

Vi skal for en ordens skyld gøre opmærksom på, at Landbrug og Fødevarer igennem hele undersøgelsen har været samarbejdsvillige og fremlagt materialer og analyser vi har anmodet om, ligesom vores spørgsmål er besvaret.

Der har dog været enkelte mangler i de fremsendte beskrivelser, da besvarelsenerne ikke indeholder den ønskede beskrivelse af kontroller vedrørende lønudgifter, som henvist til i besvarelsen vedrørende stikprøver. Ligeledes indeholder beskrivelserne ikke oplysning om kontroller i forbindelse med controlling, samt de interne krav til oplysning i bilag.

Endvidere har der været enkelte steder, hvor der har været mangler og inkonsistens i besvarelsener vedrørende stikprøver. Disse er omtalt i afsnittet om stikprøver.

Ikke-godkendte udgifter samt Landbrug & Føde- varers egne årsagsforkla- ringer

Ikke-godkendte udgifter

Omfanget af ikke godkendte udgifter er beskrevet i de foregående afsnit. Samlet er udbetalingsgrundlaget reduceret med 28,5% i forhold til de oprindeligt indsendte udbetalingsansøgninger, hvoraf 28,2% er ikke-godkendte udgifter og 0,3% er sanktioner for manglende oplysning om finansiering.

PwC/VSP har selv identificeret 73,5% af de ikke-godkendte udgifter, mens Deloitte/NAER har identificeret yderligere 26,5% af de ikke-godkendte udgifter.

Materialet, der ligger til grund for de korrigerede udbetalingsansøgninger, og var grundlag for Deloitte's gennemgang af de enkelte projekter, indeholdt ikke i alle tilfælde forklaringer på, hvorfor PwC/VSP har trukket udgifter ud af de støtteberettigede udgifter. Derfor er denne gennemgang efter aftale med Landbrug & Fødevarer, NaturErhvervstyrelsen og Deloitte på møde den 8. juli 2015, foretaget på grundlag af en specifikation af alle ikke-godkendte udgifter med angivelse af fejltypen, som er udarbejdet af Landbrug & Fødevarer.

Specifikationen er indledningsvis afstemt til oversigter over ikke-støtteberettigede udgifter, som er udarbejdet af NaturErhvervstyrelsen og vedlagt de endelige afgørelser for de 13 tilsagn. De korrektioner, som er identificeret ved afstemningerne, er indarbejdet i specifikationen.

Ved gennemgangen af specifikationen har vi endvidere korrigeret de anførte fejltypen for følgende:

- Der er indsat fejltypen for de yderligere poster, der er indsat i specifikationen efter Deloitte's afstemning til de endelige afgørelser.
- Korrektion til anført fejltypen identificeret ved gennemgang af stikprøver.

- Korrektion, hvor den anførte type ikke er korrekt, jf. de øvrige anførte bemærkninger i specifikationen (Fx for de poster, hvor det fremgår af bemærkningerne, at udgiften vedrører et andet projekt. For de poster, hvor der i bemærkningerne er anført, at udgiften vedrører et afprøve-nummer, har vi ikke korrigeret kategoriseringen, idet vi ikke har de fulde oplysninger om, hvad afprøvenumrene vedrører).

De anvendte kategorier i specifikationen er fastsat af Landbrug & Fødevarer. Dog har Deloitte tilføjet en kategori for "Rejseudgifter - ekstrapoleret andel" og "Ikke identificeret". Sidstnævnte er alene anvendt for nogle få uvæsentlige poster, som er identificeret ved afstemning til afgørelserne.

Ved analyse af de ikke-godkendte udgifter, har vi ikke inkluderet sanktioner for manglende oplysning om finansiering (sanktion vedrørende skiltning).

Sammenhængen mellem de ikke-godkendte udgifter, som er vist i tabellen i afsnittet Baggrund og de efterfølgende tabeller er følgende:

	Korrigeret af PwC/VSP	Korrigeret af Deloitte/NAER	Total
Ikke-støtteberettigede udgifter inkl. sanktion for manglende oplysning om finansiering jf. afgørelser fra NAER	15.011.310,83	5.673.634,97	20.684.945,80
Korrektion for sanktion for manglende oplysning om finansiering (sanktion vedrørende skiltning) for projekt 3663-D-08-00311, 3663-D-08-00330, 3663-D-09-00351, 3663-D-09-00365 og 3663-D-10-00460		-250.000,00	-250.000,00
Ikke identificerede differencer	0,04	0,34	0,38
Ikke-støtteberettigede udgifter der indgår i analysen	15.011.310,87	5.423.635,31	20.434.946,18

Det bemærkes i øvrigt, at enkelte af posterne i specifikationen ikke dækker over transaktioner på bilagsniveau. Fx er ekstrapolering af fejl i rejseudgifter at betragte som 1 korrektion pr. projekt og fejl i lønudgifter er at betragte som 1 korrektion pr. fejltyp, pr. lønkategori, pr. projekt.

Fordelingen i antal og beløb af de ikke-godkendte udgifter er korrigeret af henholdsvis Deloitte/NAER og PwC/VSP i de efterfølgende tabeller, fordelt på henholdsvis projektnummer, budgetpost og fejltyp for vurdering af, om der er mønstre i korrektionerne.

Fordeling af korrektioner på projektnummer sammensætter sig således:

Projektnummer	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
3663-D-07-00228	31	446.229,93	4	5.149,66	35	451.379,60
3663-D-07-00234	299	2.422.959,31	15	365.981,22	314	2.788.940,52
3663-D-08-00311	48	103.823,49	59	314.242,06	107	418.065,55
3663-D-08-00330	193	1.711.810,38	52	296.966,24	245	2.008.776,62
3663-D-08-00331	67	1.496.307,37	13	376.468,04	80	1.872.775,41
3663-D-09-00351	196	1.913.507,53	22	126.951,26	218	2.040.458,79
3663-D-09-00354	117	1.843.759,19	22	151.511,65	139	1.995.270,84
3663-D-09-00365	193	1.298.869,25	53	1.567.848,41	246	2.866.717,67
3663-D-09-00366	156	1.450.283,27	5	-91.948,12	161	1.358.335,15
3663-D-09-00369	90	335.250,19	10	47.521,19	100	382.771,38
3663-D-10-00458	13	-242.349,68	30	898.743,27	43	656.393,59
3663-D-10-00460	127	1.902.979,89	25	686.304,66	152	2.589.284,56
3663-D-10-00461	39	327.880,74	13	677.895,76	52	1.005.776,50
Total	1.569	15.011.310,87	323	5.423.635,31	1.892	20.434.946,18

I forhold til projekt 3663-D-10-00458 bemærkes, at dette var "prøveprojektet". PwC/VSP var på daværende tidspunkt af den forståelse, at der kunne med-

tages yderligere udgifter ved genberegningen af lønnen. NaturErhvervstyrelsen præciserede i forbindelse med gennemgangen, at der ikke kan medtages yderligere udgifter end ved den oprindeligt indsendte udbetalingsanmodning, da der er tale om en revision. Dette er grunden til, at PwC/VSP samlet har forhøjet udgifterne for 3663-D-10-00458.

Fordeling af korrektioner på budgetposter sammensætter sig således:

Budgetpost	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Lønkategori 1	66	2.480.156,68	4	292.845,74	70	2.773.002,42
Lønkategori 3	54	864.008,94	6	275.611,29	60	1.139.620,24
Lønkategori 2	61	2.184.333,67	9	453.005,41	70	2.637.339,08
Konsulent	245	2.853.804,87	44	970.329,61	289	3.824.134,48
Afprøving, analyser m.v.	118	1.009.455,61	47	647.211,70	165	1.656.667,31
Anden ekspertbistand	32	308.039,56	3	-464.202,60	35	-156.163,04
Ekstern bistand	46	455.927,68	51	304.435,02	97	760.362,70
Materialer	245	1.698.713,39	39	200.614,11	284	1.899.327,50
Underleverandørydelser			12	331.225,95	12	331.225,95
Køb af udstyr	81	1.729.320,18	35	2.052.848,07	116	3.782.168,25
Køb af EDB-udstyr	1	250,00	3	21.300,00	4	21.550,00
Rejser for medarbejdere	548	1.309.236,88	61	337.713,26	609	1.646.950,14
Revision	4	20.000,00			4	20.000,00
Andet	62	204.047,43	9	697,74	71	204.745,17
Scrapværdi	1	-83.250,00			1	-83.250,00
Indtægter/scrapværdi	5	-22.734,02			5	-22.734,02
Total	1.569	15.011.310,87	323	5.423.635,31	1.892	20.434.946,18

Det bemærkes, at forhøjelsen af udgifterne på posten "Anden Ekspertbistand", foretaget af Deloitte/NAER skyldes poster, der flyttet fra budgetposterne "Konsulent" og "Underleverandørydelser". Forhøjelse af udgifter, foretaget af PwC/VSP for posterne "Indtægter/scrapværdi" og "Scrapværdi" vedrører tilbageførsel af poster, som tidligere har været indtægtsført på projekterne.

Fordeling af korrektioner på fejltypen fordeler sig således:

Fejltype	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
XLøn - fejlkontering af timer	34	3.134.275,52	1	12.599,84	35	3.146.875,36
Løn - beregning af timesats	115	1.033.438,97	1	0,00	116	1.033.438,97
Løn - nedregulering til tidligere indrapporteret	12	667.916,32	2	263.347,37	14	931.263,69
Løn - fejlkontering af timer i klumper	9	439.555,82			9	439.555,82
Løn - Forsøg ikke afsluttet på projektets sluttidspunkt	6	210.546,16	3	101.610,55	9	312.156,71
Løn - årsnormstjek	2	14.449,58			2	14.449,58
Løn - vedrører helt eller delvist perioden før projektstart	2	12.758,92			2	12.758,92
Løn - budgetoverskridelse			1	7.531,75	1	7.531,75
Rejseudgifter - ekstrapoleret andel	10	465.645,68	7	257.109,11	17	722.754,80
Rejseudgifter - vedrører et andet projekt	150	410.575,66	2	1.091,95	152	411.667,61
Rejseudgifter - ikke dokumenteret med eksternt bilag	40	51.438,92	4	13.612,49	44	65.051,41
Rejseudgifter - fejlkonteret	32	25.524,64			32	25.524,64
Rejseudgifter - Broudgift dokumenteret med kreditkorttransaktion	10	13.188,97	7	9.526,74	17	22.715,71
XRejseudgifter - ikke projektrelevant i øvrigt	43	39.692,60	17	30.513,88	60	70.206,48
XRejseudgifter - ikke støtteberettiget	1	0,32	1	-2.804,93	2	-2.804,61
Internt bilag - ikke dokumenteret med eksternt bilag.	33	112.873,29	8	67.389,01	41	180.262,30
Internt bilag - leverance fra Laboratoriet i Kjellerup	36	60.489,15	20	61.410,00	56	121.899,15
Internt bilag - leverance fra Grønhøj	1	49.628,30			1	49.628,30
Reduktion til kostpris	2	35.243,20			2	35.243,20
OH arbejdsredskaber, kontorartikler mv.	26	38.302,04	3	102.795,00	29	141.097,04
Fejlkontering	333	1.323.109,39	92	276.761,24	425	1.599.870,63
Fejlkontering - vedrører et andet projekt	237	1.176.099,69	1	0,00	238	1.176.099,69
Projektrelevant aktivitet. Afprøvning ikke afsluttet på projektets sluttidspunkt	33	964.598,41	55	2.134.294,66	88	3.098.893,07
Vedrører kun delvist dette projekt	84	1.880.599,15			84	1.880.599,15
Projektrelevant aktivitet. Afholdt/Betalt efter projektslut	12	126.026,64	13	685.259,68	25	811.286,32
Projektrelevant aktivitet. Vedr. delvist periode før projektstart	19	416.190,98	6	264.536,91	25	680.727,88
Nært tilknyttet aktivitet	46	542.853,35	11	15.165,16	57	558.018,51
Udgift vedrørende projektet, aktivitet ikke specifikt omtalt i ansøgningen	14	365.606,84	1	21.000,00	15	386.606,84
Xikke projektrelevant, se fritekstbemærkning i separat kolonne	52	305.644,70	3	4.411,04	55	310.055,74
XManglende tilstrækkelig dokumentation	14	47.727,80	32	1.162.958,34	46	1.210.686,14
Mangler dokumentation for anvendelsen i projektet	26	203.309,08	5	11.429,00	31	214.738,08
Bilag mangler	87	29.473,53	11	8.939,18	98	38.412,71
Dobbeltkontering	12	22.240,62			12	22.240,62
Faktura ikke udstedt til tilsagnsmotager	1	699,00	2	11.796,00	3	12.495,00
Forkert beløb i forhold til faktura	14	36.642,28	2	1.220,63	16	37.862,91
Ikke løftet moms	7	13.569,91			7	13.569,91
Mangler i administrationen af ordningen			1	1.200,00	1	1.200,00
Forkert registreret scrapværdi	6	555.744,18			6	555.744,18
Manglende EU-logo	2	63.585,00			2	63.585,00
Reduktion grundet budgetoverskridelse	2	130.430,42	5	-103.621,29	7	26.809,13
Flytning til anden budgetkategori	2	-5.832,15	4	0,00	6	-5.832,15
Ikke identificeret	2	-2.552,00	2	2.552,00	4	0,00
Total	1569	15.011.310,87	323	5.423.635,31	1.892	20.434.946,18

Landbrug & Fødevarers egne årsagsforklaringer

De væsentligste årsagsforklaringer til korrektionerne ifølge Landbrug & Fødevarers egen vurdering fremgår af vedlagte bilag 2. Forklaringerne kan i hovedtræk opsummeres således:

- VSP har været involveret i et væsentligt antal tilskudsfinansierede projekter
  - En række af projekterne ligger tidsmæssigt i forlængelse af hinanden eller dele af tidsperioderne har været sammenfaldende, hvilket i nogle tilfælde har medført tvivl om, hvilket projektnummer udgifter skulle belastes.
  - Visse ansøgninger er beskrevet overordnet, og for visse foreligger der ikke en detaljeret beskrivelse af aktiviteterne i projektet. Da flere af projekterne har et fagligt sammenfald, har det medført risiko for fejlkonteringer.
  - Attestationskontrollen har ikke været tilstrækkelig effektiv til at forebygge fejlkonteringer i forhold til både timer og øvrige udgifter.
- I forbindelse med VSP-undersøgelsen er der skabt klarhed om, hvorledes visse støtte regler skal fortolkes og dokumenteres.
  - Som følge af skærpelse af dokumentationskrav fra EU-kommissionen og EU-revisionsrettens side i perioden, er der stillet større krav til dokumentation ved gennemførelse af denne undersøgelse end der var på gennemførelsestidspunktet. Dette er eksemplificeret ved, at der nu er fremsat krav på områder, hvor dokumentationen blev vurderet tilstrækkelig ved tidligere kontrolbesøg fra NaturErhvervstyrelsen.
  - Der er ved undersøgelsen skabt klarhed om timesatsberegningen og derfor foretaget en genberegning af alle lønudgifter.
  - Der er ved undersøgelsen skabt klarhed om, at kontrakter med afprøvningsværter i den rullende afprøvning specifikt skal være knyttet til projektet og forlænges, hvis projektet forlænges.
  - Der har været en praksis for at medtage udgifter til aktiviteter, udført i perioden, hvor aktiviteter først er afsluttet efter projektets officielle afslutningsdato for VSP's egen regning, og der ikke foreligger resultater ved projektets afslutning

- Der er trukket udgifter ud, fordi der har været usikkerhed om dokumentationens tilstrækkelighed. Samtidig er det bemærket, at udgifter, der er trukket ud, ikke nødvendigvis er udtryk for, at de ikke er afholdt i forbindelse med projektet, men for at de formelle tilskudsbetingelser ikke er overholdt.
- Praxis for sanktion med 5% af støtteberettigede udgifter ved utilstrækkelige oplysninger om projekternes medfinansiering af EU, er fastlagt efter de oprindelige afrapporteringer.

Disse forklaringer indgår i vores vurderinger, som er anført i afsnit om Tilsyn og instrukser samt Analyse af ikke-godkendte udgifter.

Tilsyn og instrukser

Beskrivelse af gennemgang

Gennemgangen er baseret på de modtagne notater, der beskriver forretningsgangene for perioden 2011-13 (vedlagte bilag 1 og 2) med tilhørende bilag samt oplysninger modtaget på statusmøder. Det bemærkes, at de fremsendte bilag primært beskriver forretningsgangene, som er gældende medio 2015, og som anført i afsnittet Opgaven og materiale til brug herfor, har vi ikke foretaget en detaljeret gennemgang af disse, da de ikke vedrører den undersøgte periode.

Det er væsentligt at bemærke, at der ikke fra støttegivers side udstikkes konkrete krav til hvilke kontrolaktiviteter, der skal udføres i forbindelse med indberetning af støtteberettigede udgifter. Det vil derfor være op til den enkelte støttemodtager at tilrettelægge interne forretningsgange og kontrolaktiviteter, der sikrer, at støtteregler og øvrige støttevilkår overholdes. Kontrolaktiviteterne bør derfor fastlægges med udgangspunkt i almindeligt anerkendte krav i bogføringsloven, samt de generelle krav i bekendtgørelse om tilskud til fremme af innovation gennem udvikling, demonstration og investeringer vedrørende det primære jordbrug samt vejledninger til ordningen, som har været gældende for udbetalingerne. Det vil sige, at kontrolaktiviteterne bl.a. skal sikre, at:

- retvisende kontrol- og transaktionsspor er etableret og dokumenteret.
- udgifterne er støtteberettigede, og der ikke medtages ikke-støtteberettigede udgifter.
- de i udbetalingsanmodningen anførte omkostninger er direkte relateret til projektet og omfattet af tilsagnet.
- alle udgifter kan dokumenteres, og der må ikke anvendes skønsmæssigt fordelte udgifter.
- der ydes tilskud til medarbejderens faktiske udbetalte timeløn samt sociale bidrag, og timelønnen ikke indeholder gratialer, provisioner eller andre ikke overenskomstmæssige ydelser.
- samtlige medarbejdere skal være omfattet af et tidsregistreringssystem og den enkelte medarbejder dagligt skal notere det antal timer, der arbejdes med projektet.

Det er vores vurdering, at kontrolmiljøet for en støttemodtager vil skulle afspejle den risiko, kompleksitet og det omfang, som projekterne og støttemodtagers organisation har. Vi har foretaget vores overordnede vurdering af kontrolmiljøet, herunder tilsyn og instrukser i forhold til strukturen i den almindeligt anerkendte referenceramme for intern kontrol (COSO), som omfatter elementerne: kontrolmiljø, risikovurdering, kontrolaktiviteter, information og kommunikation samt monitorering.

Vurdering af tilsyn og instrukser i forhold til tilskudsfinansierede projekter i perioden 2011-13

Kontrolmiljø

Landbrug & Fødevarer har oplyst, at der på deres hjemmeside har været information om formulerede holdninger til en række politikområder, som bl.a. omfatter samfundsansvar, generel erhvervspolitik, dyrevelfærd, miljø, forskning med flere.

Vi har ikke set dokumentation for de holdninger, der var formuleret i perioden 2011-2013.

Vi har dog modtaget beskrivelse af etiske retningslinjer for bestyrelsesmedlemmer i Landbrug & Fødevarer dateret juni 2012, hvoraf det bl.a. fremgår, at bestyrelsen har pligt til:

- At opretholde den nødvendige respekt for moral, etik og gældende lovgivning.
- At agere som "offentlige" personer og dermed være bevidst om, hvordan holdninger, adfærd, offentlige udtalelser samt personlige forhold spiller ind i udøvelsen af bestyrelsesarbejdet.
- At handle i overensstemmelse med de målsætninger, der fastsættes i L&F.
- At gøre opmærksom på forhold knyttet til egen bedrift/virksomhed, som kan skade erhvervets renommé.

Endvidere blev VSP ISO 9001-certificeret i december 2012, og det er oplyst, at procedurerne for ledelsessystemet for den faglige udvikling og kontrol, er opbygget i årene forud for certificering i december 2012.

Risikovurdering

Der er ikke modtaget en overordnet beskrivelse i forhold til VSP's risikovurdering af området for perioden 2011-13. Med udgangspunkt i drøftelserne på møderne er det vores opfattelse, at der ikke har været formaliseret og doku-

menteret en risikovurdering i forhold til området for tilskudsfinansierede projekter.

Kontrolaktiviteter

Kontrolaktiviteterne har efter det oplyste, dels baseret sig på eksterne vejledninger, som NaturErhvervstyrelsen har udgivet, og dels på interne forretningsgange i Landbrug & Fødevarer.

Endvidere er det oplyst, at kontrol af, om reglerne var overholdt i tilknytning til udbetalingsanmodninger, primært har været udført som en egenkontrol. Der har således ikke været udfyldt checklister eller tilsvarende, som dokumenterer kontrollerne, inden en udbetalingsanmodning er afleveret til NaturErhvervstyrelsen.

Ligeledes er det oplyst, at visse interne forretningsgange har haft karakter af værktøjer, skabeloner, m.m., som i vidt omfang har været selvforklarende, og for visse forretningsgange har kun den mest centrale del af forretningsgangen været beskrevet.

Vi har, som nævnt, ikke modtaget procedurebeskrivelserne, der var gældende i 2011-13, men det er oplyst, at det samlede sæt forretningsgange for tilskudsfinansierede projekter, der er udarbejdet i 2015, svarer til de uformelle forretningsgange, der var gældende i 2011-2013. Endvidere er der modtaget 3 eksempler på vejledninger og instrukser, der efter det oplyste løbende har været ajourført, men med mindre justeringer har været gældende i en længere årrække:

- Retningslinjer for attestationsregler.
- Retningslinjer for indhentning af tilbud, samt to underbilag.
- Retningslinjer for tidsregistrering.

Ved drøftelser på møderne har det dog fremgået, at der er foretaget en opstramning af procedurerne på flere områder, og vi har derfor ikke lagt de modtagne beskrivelser, som er udarbejdet eller ajourført og gældende for 2015 til grund for vores vurdering.

I processen har vi anmodet om korte beskrivelser i forhold til:

Løn

- Registrering og godkendelse af timer.
- Korrektioner til timeregistreringer og godkendelse heraf.
- Controlling af timeregistreringer i forbindelse med udarbejdelse af projektregnskab og afrapportering til NAER.

Øvrige udgifter

- Registrering og godkendelse af øvrige udgifter.
- Controlling af øvrige udgifter i forbindelse med udarbejdelse af projektregnskab og afrapportering til NAER.
- Hvilke krav, der var til fakturaer, med hensyn til at fakturaer skal kunne identificeres som projektrelevante.

Som anført i afsnittet Opgaven og materiale til brug herfor, har vi ikke modtaget beskrivelse af alle de anførte punkter.

Ved besvarelse af spørgsmål til stikprøver vedrørende timer, er henvist til en kort beskrivelse vedrørende lønudgifter. Men beskrivelsen er ikke inkluderet i det fremsendte materiale.

I forhold til køb af varer og ydelser er det oplyst, at:

- Disponering af køb af varer og ydelser skulle godkendes af en afdelingschef, dog sådan at mindre væsentlige køb kunne ske uden forudgående godkendelse, jf. vedlagte bilag om attestationsregler.
- Kontering af køb af varer og ydelser, sker som udgangspunkt af projektleder. Det var formelt projektleder der attesterede (forudsat at disponeringsrammen var overholdt), men efter forudgående accept fra afdelingschef.
- Landbrug & Fødevarers regnskabssystem var opsat således, at der kun var én person som formelt attesterede at køb af varer og ydelser. Attestation på et lavere niveau end den der formelt var udpeget til at attestere foregik ved, at personen (fx projektlederen) påførte fakturaen en note (f.eks. sine initialer og et "ok", "kan godkendes", eller tilsvarende).
- Alt afhængigt af i hvilken sammenhæng købet blev foretaget, kan andre end projektlederen have forestået attestationen (betroede personer), inden den formelt udpegede attestationsberettigede forestod attesteringen i økonomisystemet.

Det er i øvrigt ikke oplyst, om der var interne krav til fakturaer med hensyn til identifikation af projektrelevans.

Det er oplyst på møde den 24. september, at det er KoncernØkonomi og Service, der har udarbejdet udbetalingsanmodning, men at dette er sket i samarbejde med projektlederen. Det fremgår også af svar vedrørende stikprøverne, at controllingen i forhold til øvrige udgifter "er foretaget af KØS (KoncernØkonomi og Service) og VSP. Opdelingen har generelt været, at KØS stod for den finansielle del (udarbejde projektregnskabet, at udgifter er dokumenteret ved bilag og betalt mv.), og VSP stod for den faglige del (projektrelevansen af udgifterne, kategorisering af medarbejdere i lønkategorier mv.)." Der er ikke fremsendt yderligere beskrivelser af hvilke kontroller, der har været udført i controllingen.

I vores gennemgang af de 13 projekter, har vi set, at der er dokumentation for, at der har været visse kontroller:

- Vi har på de kopier af bilag for varekøb og ydelser, som vi har gennemgået, set, at der har været anført attester på disse. Vi har dog ikke kunnet identificere, hvad attestationserne konkret har dækket over.
- I forbindelse med gennemgang af Excel-specifikationerne i de 13 sager har vi også kunnet se, at der har været taget stilling til at nogle af udgifterne ikke var støtteberettiget, idet der også er udgifter, der har været trukket ud, inden den oprindelige indrapportering.

Der har således været udført kontroller, men det er vanskeligt for os at vurdere, hvilke og i hvilket omfang alle nødvendige kontroller reelt har været udført i perioden 2011-13.

Information og kommunikation

Det er oplyst, at følgende interne forretningsgange, ud over ISO forretningsgangene, har været gældende for udbetalingsanmodninger indsendt i perioden 2011-13:

- Tilskudsvejledninger/checklister i tilknytning til vejledninger offentliggjort af NaturErhvervstyrelsen.
- Vejledninger og instrukser offentliggjort på Landbrug & Fødevarers intranet om sparsommelighed, attestationsregler, rejser- og ophold, gaver og repræsentation m.m.
- Rapporterings- og beregningsværktøjer anvendt i Landbrug & Fødevarers Økonomiafdeling.
- Konteringsinstrukser.
- Fortolkningsbidrag oplyst i f.m. konsultationer med NaturErhvervstyrelsen.

Endvidere er det oplyst, at der har været følgende interne og eksterne vejledninger og dokumenter:

Interne & eksterne vejledninger og dokumenter	Ekstern vejledning	Intern vejledning	Bemærkninger
Sparsommeligheds- og rimelighedsprincippet (tilbud, markedspektivering)	X	X	Vejledning publiceret på LF Intranet + Eksterne vejledninger
Oprettelse af projekt i Schilling, projektnumre, tilsagn/medfinansiering,		X	Vejledning i LF Økonomi
Opbevaring af fysisk og elektronisk dokumentation	X	X	Vejledning i LF Økonomi + ISO standard + eksterne vejledninger
Betalingsdokumentation	X	X	Vejledning i LF Økonomi + eksterne vejledninger
Løn			
o Lønberegning	(x)	X	Excel beregningsmetode LF Økonomi + Eksterne vejledninger
o Timeregistreringer	(x)	X	Vejledning publiceret på LF Intranet
o Omkontering af timer		X	Godkendelses procedure i LF Økonomi
Eksterne omkostninger	X		Eksterne vejledninger
Overhead, beregningsmetode	X		Beregningsmetode LF Økonomi
Indtægter, rabatter og kreditnotaer	X		Eksterne vejledninger
Brug af logo og skiltning	X		Eksterne vejledninger

Noget af materialet har været tilgængeligt på intranettet – og andet, som fx bemærkninger fra revisionen og fra NaturErhvervstyrelsen i forbindelse med kontrolbesøg eller konsultation om støtteregler og dokumentation hos NaturErhvervstyrelsen, er delt mellem fagrelevante personale.

Det er vanskeligt for os at vurdere, om alle disse materialer reelt har været implementeret og anvendt af medarbejderne.

Typiske tiltag vedrørende implementering er intern uddannelse, udmeldinger fra ledelsen m.v. Det er vores umiddelbare vurdering, at der har været begrænsede aktiviteter til at udbrede tilstrækkeligt kendskab til regler og vejledninger i 2011-13.

Monitorering

Vi har ikke modtaget skriftlige oplysninger om, at der i perioden 2011-2013 var egentlig monitorering i VSP eller Landbrug & Fødevarer i forhold til de kontroller og procedurer, som relaterer sig til udarbejdelse af udbetalingsansøgninger, og med udgangspunkt i drøftelser på møderne er det vores opfattelse, at der har været ingen eller meget begrænset monitorering på området.

Typiske monitoreringsaktiviteter er interne kvalitetsgennemgange, interne revisioner, udvidet controlling m.v. Vi har forstået, at disse aktiviteter fremover vil blive udført, men det er også vores forståelse, at det ikke skete i 2011-2013.

Sammenfatning

Givet kompleksiteten, omfanget af projekter og VSP, som en del af Landbrug & Fødevarer, værende en relativ stor organisation, vil vores forventning være, at det generelle kontrolmiljø skal være relativt stærkt. Over de seneste år er der både i den offentlige og i den private sektor sket en udvikling hen imod mere strukturerede og formelle kontrolmiljøer, en udvikling, som også Landbrug & Fødevarer har gennemgået, og som vi positivt noterer er accelereret som følge af VSP-sagen.

Vi har ud fra vores gennemgang ikke identificeret, at der overordnet er tegn på accept af forsætlige uregelmæssigheder eller at ledelsen har accepteret risikoen for uregelmæssigheder ifølge den dokumentation og de oplysninger, som vi har modtaget.

Det er imidlertid vores vurdering, at kontrolmiljøet har været mangelfuldt, og alene det faktum, at der kan forekomme så mange fejl, der summerer op til så væsentlige beløb, er kritisabelt. Hvorvidt det skyldes, at der ikke er tilrettelagt de nødvendige kontroller til sikring af, at udbetalingsanmodningerne er i overensstemmelse med de relevante bekendtgørelser og vejledninger for ordningen, eller de planlagte kontroller ikke har været udført som beskrevet, kan vi ikke afgøre ud fra de oplysninger, som vi har modtaget.

Projekterne har også været underlagt revision og 3 af projekterne har været underlagt kontrolbesøg uden, at dette, os bekendt, har givet anledning til væsentlig kritik af kontrolmiljøet, og bemærkninger fra gennemgangene har været delt mellem fagrelevant personale. Ligeledes er vi orienteret om, at VSP løbende over perioden har haft drøftelser med NaturErhvervstyrelsen om fortolkning og dokumentation i forhold til støttere reglerne. Dette understøtter, jf. vores opfattelse, at ledelsen ikke har fundet grund til at antage, at de, uden at tilstræbe det, har accepteret en risiko for uregelmæssigheder, uanset den efterfølgende gennemgang har vist, at kontrolmiljøet ikke var tilstrækkeligt.

Vi er opmærksomme på, at reglerne ikke på alle områder har været entydige, og er ikke som sådan uenige i Landbrug & Fødevarers egen analyse. Men det har ikke begrænset VSP's ansvar for, at der burde have været udarbejdet detaljerede planer, som klart afgrænsede aktiviteterne indholds- og tidsmæssigt i de enkelte projekter, at kontrol- og transaktionsspor burde være tilstede, samt andre specifikke krav burde have været påsat.

Analyse af ikke-godkendte udgifter

Beskrivelse af gennemgang

I forbindelse med analysen af ikke-godkendte udgifter, har vi:

- Stikprøvevis gennemgået bilag.
- Analyseret fejltypene.

Vi har ikke tidligere gennemgået udgifter, som PwC/VSP har trukket ud i forbindelse med VSP-undersøgelsen. Den stikprøvevis gennemgang på de ikke-godkendte udgifter har derfor til formål, at:

- efterprøve bemærkninger, der er anført i specifikationen for de ikke-godkendte udgifter og kategoriseringen af fejltypen.
- forstå begrundelsen for, at udgifterne ikke har været korrigeret ved den oprindelige rapportering, herunder om udgifterne har været omfattet af den interne kontrol.
- vurdere, om der bevidst er medtaget udgifter i den oprindelige anmodning om udbetaling, som ikke kan godkendes.

For lønudgifterne er alle 47 poster med fejlkonterede timer (registreret som 44 poster i specifikationen) i alt 11.374,74 timer, svarende til 3.586.431,18 kr., udvalgt til stikprøvegennemgang.

For øvrige ikke-godkendte udgifter er der udvalgt 26 stikprøver til gennemgang, svarende til i alt 911.274,50 kr. Stikprøverne på øvrige udgifter er udvalgt ud fra en professionel vurdering blandt korrektioner, der er foretaget af PwC/VSP eller udgifter, som Deloitte/NAER ikke har godkendt på grundlag af kommentarer fra PwC eller VSP. Udvælgelsen er sket ud fra bilagstekst, bemærkninger samt beløb, og hovedvægten lagt på fejlkonterede udgifter samtidig med at stikprøverne er fordelt på 12 af 13 projekter. Stikprøverne er ligeledes fordelt på poster med et væsentligt omfang af ikke-godkendte udgifter.

Stikprøverne på øvrige ikke-godkendte udgifter er fordelt således på budgetposter og fejltyper:

Fordeling af udvalgte stikprøver på øvrige ikke-godkendte udgifter	Konsulent	Atprøvning, analyser m.v.	Ekstern bistand	Materialer	Køb af udstyr	Rejser for medarbejdere	Andet	Total
Faktura ikke udstedt til tilsagnsmodtager					1			1
Fejlkontering	3	2	2	2	3	1	1	14
Mangler dokumentation for anvendelsen i projektet	1							1
Nært tilknyttet aktivitet							1	1
Projektrelevant aktivitet. Vedr. delvist periode før projektstart		1						1
Rejsseudgifter - vedrører et andet projekt						2		2
Udgift vedrørende projektet, aktivitet ikke specifikt omtalt i ansøgningen	3							3
Vedrører kun delvist dette projekt	1							1
Ikke projektrelevant, se fritestbemærkning i separat kolonne	1							1
XRejsseudgifter - ikke projektrelevant i øvrigt							1	1
Total	9	3	2	2	4	3	3	26

Landbrug & Fødevarer har skriftligt besvaret spørgsmål vedrørende de udvalgte stikprøver og vores vurderinger er foretaget på baggrund heraf.

Selve analysen er baseret på den korrigerede specifikation, som indeholder bemærkninger samt angivelse af fejltypen.

Stikprøver

Bemærkninger fra gennemgang af stikprøver vedrørende ikke-godkendte lønudgifter

Indledningsvis bemærkes, at vi ikke har fået beskrevet hvilke konkrete kontroller, der har været udført i forhold til lønudgifter. Der er refereret til beskrivelse heraf i besvarelsen af stikprøverne, men beskrivelsen er ikke indsendt. Vi kan derfor ikke entydigt afgøre, hvilke kontroller, der faktisk har været planlagt og udført. Men for alle stikprøverne er svaret, at der er udført kontroller, som anført i beskrivelsen.

For 5 af stikprøverne dækkende 1.009 timer, svarende til 370.292,64 kr., der er registreret på projekt 3663-D-08-00330, er der tale om skønsmæssigt opgjorte timer, og det er oplyst, at der ikke foreligger godkendelsesgrundlag for disse timer. Det er i øvrigt i besvarelsen indikeret, at det blev anset for at være acceptabelt at medtage skønsmæssige udgifter. For yderligere 1 stikprøve, der var posteret på projektet med 58,50 timer, svarende til 22.915,25 kr., er der eventuelt også tale om skønsmæssige timer. Men det kan ikke afgøres endeligt, da der ikke foreligger det materiale, der henvises til i svaret vedrørende denne post. Korrektionerne, der er kategoriseret som fejlpostering af timer i klumper vedrører fagligt personale, administrativt personale samt personale med ledelsesmæssigt ansvar, men det er for alle oplyst, at de havde opgaver i relation til projektet. Det er et krav, at udgifterne er baseret på timeregistrering i henhold til vejledningen, samt at der skal være kontrol- og transaktionsspor, som krævet i henhold til bogføringsloven. Vi har ikke fået forelagt oplysninger om, at der fra NaturErhvervstyrelsen er givet særlig tilladelse eller accept til disse afvigelser fra kravene. Det vurderes at være en grov tilsidesættelse af reglerne og meget kritisabelt, at der er medtaget skønsmæssige timer uden dokumentation for, hvordan timerne er opgjort, uanset det er oplyst, at alle de skønsmæssige timer vedrører opgaver, som er udført for projektet.

For 11 af stikprøverne dækkende i alt 5.198,70 timer, svarende til 1.601.289,00 kr. vedrørende projekt 3663-D-07-00234, 3663-D-08-00331 og 3663-D-09-00460 er det oplyst, at et projektnummer/afprøvning ved en fejl har været tilknyttet tilsagnet i økonomisystemet, og dette ikke er afdækket ved den interne kontrol. Det er vores vurdering, at omfanget taget i betragtning, er meget kritisabelt, at der ikke har været kontrol af, at det er de korrekte projektnumre/afprøvninger, der har været knyttet til projekterne, og at fejlen ikke er identificeret ved controlling af timerne.

For 6 af stikprøverne er der efter vores vurdering ikke den nødvendige sammenhæng i de anførte oplysninger til at vi kan konkludere entydigt på disse:

- For 2 stikprøver dækkende i alt 1.423 timer, svarende til 431.635,08 kr. vedrørende projekt 3663-D-09-00351 og kategoriseret som fejlflytning af timer i klumper, er det oplyst, at medarbejderne ikke har arbejdet på projektet. Samtidig er det oplyst, at man på indrapporteringstidspunktet var af den opfattelse, at afrapporteringen var korrekt. Det er ikke oplyst, hvorfor man var af den opfattelse, at afrapporteringen oprindelig var korrekt. Såfremt det alene skyldes, at der ikke har været kontrol af fejlposterede timer, vurderes det meget kritisabelt, at denne kontrol ikke er udført til sikring af, at der kun blev indrapporteret godkendte udgifter. Som følge af den utilstrækkelige sammenhæng i besvarelsen for disse stikprøver, kan der dog ikke konkluderes entydigt i forhold til fejlene.
- 3 stikprøver i alt 122 timer, svarende til 46.347,93 kr. vedrørende projekt 3663-D-09-00366 er kategoriseret som fejlflytninger af timer i klumper. Det er oplyst, at medarbejderne ved en fejl har konteret timerne på projektet, og at medarbejderne har faglige kompetencer, som er relevante for projektet. Samtidig er det oplyst, at nærmeste leder har omkonteret og godkendt timerne, samt at der ikke foreligger dokumentation for de omkonterede timer. Det er således uklart, om timerne er omkonteret eller ej. Såfremt timer er opgjort skønsmæssigt og omkonteret uden godkendelsesgrundlag, vurderes det, som tidligere nævnt for en grov tilsidesættelse af reglerne og meget kritisabelt. Som følge af den ufuldstændige sammenhæng i besvarelsen af stikprøverne, kan der ikke konkluderes entydigt på posteringerne.
- For 1 stikprøve vedrører projekt 3663-D-08-00330 dækkende 58,5 timer, svarende til 22.915,25 kr. og kategoriseret som fejlpostering af timer i klumper (som nævnt i de første afsnit), foreligger der ikke den dokumentation, der henvises til i den tidligere udleverede sagsmappe. Som følge af den manglende dokumentation kan der ikke konkluderes entydigt på posteringen.

For 19 af stikprøverne dækkende i alt 3.569,25 timer, svarende til 1.139.352,97 kr. vedrørende projekt 3663-D-07-00234, 3663-D-08-00331, 3663-D-09-00354, 3663-D-09-00365, 3663-D-09-00366, 3663-D-09-00369, 3663-D-10-00460 og 3663-D-10-00461 er det oplyst, at medarbejderne ved

en fejl har konteret timerne på projektet og årsagen til fejlkonteringen ikke kendes. Det er ikke oplyst, hvorfor udgifterne ikke er trukket ud, og det vurderes derfor at være meget kritisabelt, at der ikke har været en kontrol, der har afdækket og korrigeret dette inden den oprindelige rapportering. For 8 af de i alt 19 stikprøver, er der dog anført bemærkninger, som "arbejdet ikke er beskrevet i ansøgningen", "medarbejderen har faglige kompetencer, der er relevante for de aktiviteter, der er afviklet i projektet", "aktiviteterne, der falder inden for samme overordnede formål", "arbejder med beskæftigelsesmateriale i perioden og derfor på daværende tidspunkt af den opfattelse, at indrapporteringen var korrekt", "man var på daværende tidspunkt af den opfattelse, at udgiften var støtteberettiget". Disse bemærkninger afspejler problematikken om den utilstrækkelige indholdsmæssige afgrænsning, som omtalt i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, men begrænser ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler.

For 3 af stikprøverne i alt 120 timer, svarende til 52.434,80 kr. i projekt 3663-D-08-00330 er det oplyst, at på tidspunktet for indrapporteringen var VSP af den opfattelse, at afrapporteringen var korrekt, da afprøvning 1075 lå inden for projektets hovedformål. Dette afspejler ligeledes problematikken om den utilstrækkelige indholdsmæssige afgrænsning, som omtalt i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, men begrænser ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler. Det bemærkes i øvrigt, at de ikke-godkendte udgifter til afprøvning 1075 er opgjort skønsmæssigt, idet timeregistreringerne ikke indeholdt oplysninger til brug for en konkret opgørelse.

For 2 af stikprøverne i alt 57,70 timer, svarende til 19.439,29 kr. vedrørende projekt 3663-D-09-00369, er det oplyst, at på tidspunktet for indrapporteringen var det vurderet, at udgiften var støtteberettiget, selvom afprøvningen ikke var afsluttet. Efter de drøftelser, der har været med Landbrug & Fødevarer om den rullende afprøvning og adskillelsen af projekter, kan konkluderes, at der på daværende tidspunkt ikke var tilstrækkeligt fokus på krav om, at aktiviteter skulle være afsluttet og afrapporteret for at være støtteberettiget, som anført i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, men begrænser ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler. Det bemærkes i øvrigt, at de ikke-godkendte udgifter er opgjort skønsmæssigt, idet timeregistreringerne ikke indeholdt oplysninger til brug for en konkret opgørelse.

Samlet for stikprøverne vedrørende de ikke-godkendte lønudgifter har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder, men, som nævnt, er der konstateret væsentlig brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt.

I forhold til kategorisering af de ikke-godkendte lønudgifter er det kun for 1 stikprøve konstateret, at den anførte kategori ikke var korrekt. Dette er korrigeret i specifikationen af ikke-godkendte udgifter.

Bemærkninger fra gennemgang af stikprøver vedrørende øvrige ikke-godkendte udgifter

For alle stikprøverne er det oplyst, at de har været omfattet af det interne kontrolsystem i henhold til dagældende regler.

For 18 af stikprøverne på i alt 425.650,58 kr. vedrørende projekterne 3663-D-07-00234, 3663-D-08-00311, 3663-D-08-00330, 3663-D-08-00331, 3663-D-09-00354, 3663-D-09-00365, 3663-D-09-00366 og 3663-D-10-00461 har Landbrug & Fødevarer oplyst, at man på indrapporteringstidspunktet var af den opfattelse, at udgiften var støtteberettiget, da aktiviteterne vedrørte ansøgningens formål. For 5 af de 18 stikprøver kan vi dog ikke ud fra øvrige modtagne oplysninger og bilag se, at der har været en sammenhæng til ansøgningens formål. For 1 af de 18 stikprøver er det samtidig oplyst, at et projektnummer ved en fejl har været tilknyttet tilsagnet i økonomisystemet.

For 1 stikprøve på i alt 23.800 kr. vedrørende projekt 3663-D-10-00461 er det oplyst, at udgiften er vurderet støtteberettiget af VSP, men samtidig er en skønnet andel af udgiften trukket ud af PwC/VSP med henvisning til, at udgiften ikke er støtteberettiget. Der er således ikke sammenhæng i de modtagne oplysninger. Udgiften vedrører forsøgstimuleret faktureret af A/S Hatting-KS, hvor vi ved gennemgang af projektet konstaterede, at der ikke var tilstrækkelig sammenhæng mellem leverancer og de indgåede aftaler. Landbrug & Fødevarer har også for denne oplyst, at man på indrapporteringstidspunktet var af den opfattelse, at udgiften var støtteberettiget, da aktiviteterne vedrørte ansøgningens formål.

For 3 stikprøver på i alt 300.225 kr. vedrørende projekt 3663-D-07-00228 er det oplyst, at 3 tv-videoer oprindeligt er godkendt med henvisning til, at der i ansøgning og ansøgning om forlængelse af projekt fremgår, at der vil blive udarbejdet en eller flere tv-produktioner. Men samtidig er det oplyst, at tilknytningen til projektet ikke er sort/hvidt. På fakturaerne er oplyst om tv-videoernes titler, som ikke ses at have tilknytning til projektet, men på fakturaerne er anført projektets navn. Det er i øvrigt oplyst, at der i alt er udarbejdet 38 programmer, og udgiften til et af disse indgår i de endeligt godkendte udgifter.

Fælles for de foranstående 3 afsnit har været, at de afspejler den praksis, der har dannet sig for disse 13 projekter i perioden 2011-13, hvor der ikke er sikret tilstrækkelig sammenhæng mellem de enkelte tilsagn, de udførte aktiviteter og de medtagne udgifter, som omtalt i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, men som ikke begrænser Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler, herunder at det skal sikres, at det kun er udgifter, som er støtteberettigede i det enkelte projekt, som medtages.

For 2 stikprøver på i alt 157.900 kr. for projekt 3663-D-09-00351 og 3663-D-10-00460 er det oplyst, at et projektnummer ved en fejl har været tilknyttet tilsagnene, og dette ikke er afdækket ved den interne kontrol. Der burde have været en kontrol af, at de korrekte projektnumre var knyttet til tilsagnet i øko-

nomisystemet, og fejlen burde have været identificeret ved controlling af udgifterne.

For 1 stikprøve på i alt 699 kr. (momsbeløb, da momsgrundlaget af PwC/VSP blev anset for at være støtteberettiget) vedrørende projekt 3663-D-10-00458 var medtaget en udgift, hvor fakturaen ikke var stilet til VSP. Det er oplyst, at det var at betragte som et udlæg, men efter det oplyste, er der ikke udarbejdet en udlægsafregning, og det opfylder derfor ikke bogføringslovens krav om kontrol- og transaktionsspor.

Samlet for stikprøverne vedrørende øvrige ikke-godkendte udgifter, har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder, men, som nævnt, er der konstateret væsentlig brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt.

For 8 af de 26 stikprøver er det vores vurdering, at kategorisering bør ændres. Dette er korrigeret i specifikationen over ikke-godkendte udgifter, som danner grundlag for analysen. Det bemærkes dog, at dette billede ikke vurderes at være repræsentativt i forhold til alle ikke-godkendte-udgifter, da vores stikprøve er valgt med fokus på poster, der var kategoriseret som "Fejlkontering". Ved den indledende gennemgang af anførte bemærkninger i specifikationen blev vi opmærksom på, at det kunne se ud som om, der fx ikke var en stringent skelnen mellem "Fejlkontering" og "Fejlkontering – vedrører et andet projekt". Landbrug & Fødevarer bekræfter, at disse kategoriseringer begge har været anvendt ved udgifter, hvor udgiften har vedrørt et andet projekt.

Endvidere har vi for 6 af stikprøverne ikke tilstrækkelige oplysninger til at vurdere, om det er den mest sigende kategorisering, der er anført. Dette vurderes dog ikke at have betydning for den endelige vurdering af analysen.

Analyse

I forbindelse med analysen har vi indledningsvis vurderet bilagstekster og bemærkninger i specifikationen, og ud fra denne gennemgang har vi ikke identificeret udgifter, der kunne indikere, at der er tale om private udgifter eller usædvanlige udgifter som ekstravagante hoteller, rejser, sponsorater, dyre middage og omkostninger, der ikke relaterer sig til de aktiviteter, som projekterne overordnet omhandler.

Antals- og beløbsmæssigt varierer korrektionerne fra projekt til projekt, jf. oversigten i afsnittet om ikke-godkendte udgifter. Men som følge af projekternes forskellighed i omfang af transaktioner og udgiftstyper, giver dette ikke anledning til at konkludere, at der er identificeret mønstre i fordelingen af fejlene på projekterne.

Ligeledes ses der heller ikke at være særlige mønstre i forhold til korrektioner pr. budgetpost, jf. oversigten i afsnittet om ikke-godkendte udgifter. Men der ses, at der for nogle budgetposter foretages langt større korrektioner antals-

og beløbsmæssigt end for andre. Dette vurderes at kunne henføres til forskellighed i omfang af transaktioner og udgiftstyper.

Jf. afsnittet om ikke-godkendte udgifter ses, at der for nogle af fejltypene er foretaget langt større korrektioner antals- og beløbsmæssigt. Vi har nedenfor kommenteret de væsentligste grupper af fejltyper, som er:

- Fejlkonteringer
- Aktiviteter, der ikke er gennemført/betalt i projektperioden
- Ændring i beregningsmetode for løn
- Udgifter, der kun delvis vedrører projektet
- Manglende eller utilstrækkelig dokumentation
- Vedrørende eller tilknyttet projektet, men ikke støtteberettiget
- Ekstrapolerede korrektioner for rejseudgifter
- Korrektioner beskrevet i tekst

Fejlkonteringer

Fejltype	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Fejlkontering	333	1.323.109,39	92	276.761,24	425	1.599.870,63
Fejlkontering - vedrører et andet projekt	237	1.176.099,69	1	0,00	238	1.176.099,69
XLøn - fejlkontering af timer	34	3.134.275,52	1	12.599,84	35	3.146.875,36
Løn - fejlkontering af timer i klumper	9	439.555,82			9	439.555,82
Rejseudgifter - vedrører et andet projekt	150	410.575,66	2	1.091,95	152	411.667,61
Rejseudgifter - fejlkonteret	32	25.524,64			32	25.524,64
Total	795	6.509.140,72	96	290.453,03	891	6.799.593,74

På baggrund af de beskrevne forretningsgange og interne kontroller er det vores vurdering, at det er meget kritisabelt, at der efterfølgende identificeres fejlkonteringer af den anførte størrelsesorden, og at de interne kontroller ikke har været tilstrækkelige eller ikke har fungeret efter hensigten.

Korrektionerne "Løn – fejlkontering af timer i klumper" og "XLøn – fejlkontering af timer" er gennemgået under den stikprøvevise gennemgang og vi henviser til afsnittet herom.

For de øvrige fejlkonteringer er der gennemgået 16 stikprøver på i alt 529.517,65 kr. Stikprøverne viste, at fejlkonteringerne dækker bl.a. udgifter, der ikke direkte har været knyttet til projekterne og udgifter på projektnummer, der ved en fejl har været tilknyttet projektet i økonomisystemet. Vi henviser til afsnittet herom.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen samt stikprøverne, har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder. Men der er konstateret væsentlig brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er

kritisabelt, særligt set i forhold til størrelsesordenen af fejl, der ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering.

Aktiviteter, der ikke er gennemført/betalt i projektperioden

Fejltype	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Løn - Forsøg ikke afsluttet på projektets sluttidspunkt	6	210.546,16	3	101.610,55	9	312.156,71
Løn - vedrører helt eller delvist perioden før projektstart	2	12.758,92			2	12.758,92
Projektrelevant aktivitet. Afprøvning ikke afsluttet på projektets sluttidspunkt	33	964.598,41	55	2.134.294,66	88	3.098.893,07
Projektrelevant aktivitet. Afholdt/Betalt efter projektlut	12	126.026,64	13	685.259,68	25	811.286,32
Projektrelevant aktivitet. Vedr. delvist periode før projektstart	19	416.190,98	6	264.536,91	25	680.727,88
Total	72	1.730.121,10	77	3.185.701,80	149	4.915.822,90

I forbindelse med møder og kommunikation ved gennemgangen af de 13 projekter er det kommet frem, at der har været praksis, hvor der ikke har været tilstrækkelig fokus på begyndelses- og sluttidspunkter for aktiviteter i projekterne, herunder at der har været taget udgifter med vedrørende aktiviteter, der ikke var afsluttet inden for projektperioden. Dette er også bekræftet i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, som omtaler den manglende tidsmæssige afgræsning af projekterne. Den manglende tidsmæssige afgræsning i projekterne begrænser dog ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler.

Korrekktionerne, der vedrører løn, er gennemgået i forbindelse med gennemgang af de enkelte projekter. Der er tale om skønsmæssige korrektioner, da der ikke foreligger tidregistreringer, der kan danne grundlag for en konkret opgørelse og vi har vurderet, at opgørelserne er tilstrækkeligt begrundede.

For de øvrige fejlkonteringer er der gennemgået 1 stikprøve på i alt 15.731,50 kr., som viste, at der var tale om en udgift uden for perioden, som oprindeligt blev anset for at vedrøre projektet. Vi henviser til afsnittet herom.

Ved gennemgang af bilagstekster og bemærkninger er der enkelte poster, hvor vi ikke entydigt på det foreliggende grundlag kan vurdere, om der er anført korrekt fejltype. Dette vurderes dog ikke at have betydning for konklusionen, og det er derfor ikke undersøgt nærmere.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen samt stikprøven, har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder. Men der er konstateret brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er kritisabelt, særligt set i forhold til størrelsesordenen af fejl, der ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering.

Ændret metode for beregning af løn

Fejltype	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Løn - beregning af timesats	115	1.033.438,97	1	0,00	116	1.033.438,97
Løn - nedregulering til tidligere indrapporteret	12	667.916,32	2	263.347,37	14	931.263,69
Løn - årsnormstjek	2	14.449,58			2	14.449,58
Total	129	1.715.804,87	3	263.347,37	132	1.979.152,24

Det er i forbindelse med VSP-undersøgelsen fastlagt, hvorledes timesatser skulle beregnes, hvilket har medført korrektioner til tidligere opgjorte lønudgifter, dels som følge af ændrede timesatser, og dels som følge af, at den fornyede beregning medførte en lønudgift, der var højere end den oprindeligt indrapporterede lønudgift.

Endvidere er der i forbindelse med fastlæggelse af procedurer for opgørelse af løn ved VSP-undersøgelse foretaget kontrol af overskridelse af årsnorm pr. medarbejder, pr. projekt, hvilket har medført 2 korrektioner. Det skal bemærkes, at der ikke er foretaget kontrol af overskridelser af årsnorm pr. medarbejder på tværs af de 13 tilsagn, eller i forhold til opgaver uden for 13 tilsagn, hvorfor der kan være en risiko for, at der burde være foretaget yderligere korrektion, som følge af overskridelse af årsnormen.

Som følge af, at beregningen af timesatsen ikke har været klarlagt i perioden 2011-13 er det vores vurdering, at det ikke har været forsættligt, at korrektionerne ikke er foretaget ved den oprindelige indberetning.

Det er dog vores opfattelse, at VSP burde have afklaret beregningsmetoden med NaturErhvervstyrelsen - og sikret, at der havde været anvendt en ensartet metode i projekterne.

Udgifter, der kun delvis vedrører projektet

Fejltype	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Vedrører kun delvist dette projekt	84	1.880.599,15	0	0,00	84	1.880.599,15
Total	84	1.880.599,15	0	0,00	84	1.880.599,15

I forbindelse med møder og kommunikation ved gennemgangen af de 13 projekter er det kommet frem, at der har været praksis, hvor der ikke har været tilstrækkelig fokus på direkte sammenhæng mellem udgifterne og de projektrelevante aktiviteter. Dette er også bekræftet i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, som omtaler den manglende indholdsmæssige afgræsning af projekterne. Den manglende indholdsmæssige afgræsning i projekterne begrænser dog ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler.

Der er ved stikprøvegennemgangen udvalgt 1 korrektion på 31.718,41 kr. for denne kategori, hvor det er anført, at man på rapporteringstidspunktet var af den opfattelse, at udgiften var støtteberettiget, da den vedrørte ansøgningens formål. Vi henviser til afsnittet om stikprøver.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen samt stikprøven, har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om

forsætlige uregelmæssigheder. Men der er konstateret brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er kritisabelt, særligt set i forhold til størrelsesordenen af fejl, der ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering.

Manglende eller utilstrækkelig dokumentation

Fejltype	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
XManglende tilstrækkelig dokumentation	14	47.727,80	32	1.162.958,34	46	1.210.686,14
Bilag mangler	87	29.473,53	11	8.939,18	98	38.412,71
Internt bilag - leverance fra Laboratoriet i Kjellerup	36	60.489,15	20	61.410,00	56	121.899,15
Internt bilag - ikke dokumenteret med eksternt bilag	33	112.873,29	8	67.389,01	41	180.262,30
Internt bilag - leverance fra Grønhøj	1	49.628,30			1	49.628,30
Rejseudgifter - ikke dokumenteret med eksternt bilag	40	51.438,92	4	13.612,49	44	65.051,41
Rejseudgifter - Broudfgift dokumenteret med kreditkorttransaktion	10	13.188,97	7	9.526,74	17	22.715,71
Total	221	364.819,96	82	1.323.835,76	303	1.688.655,72

Ved gennemgang af bilagstekster og bemærkninger er der poster, hvor vi på det foreliggende grundlag ikke entydigt kan vurdere, om der er anført korrekt fejltype. Dette vurderes dog ikke at have betydning for konklusionen, og det er derfor ikke undersøgt nærmere.

For hovedparten af posterne under kategorien XManglende tilstrækkelig dokumentation, har der ikke været tilstrækkeligt kontrol- og transaktionsspor til at kunne dokumentere, at udgifterne vedrører projekterne. Det er vores opfattelse, at VSP burde have sikret, at denne dokumentation var tilstede i henhold til bogføringsloven.

I forhold til bilag, der mangler, burde disse have været opbevaret i det arkiverede materiale. Vi har dog ikke grundlag for at vurdere, om disse eventuelt er bortkommet efterfølgende.

Det har ikke i vejledninger til ordningen klart fremgået, at der for interne fakturaer skal foreligge eksternt dokumentation, hvilket kan have været baggrunden for, at disse korrektioner ikke var foretaget ved den oprindelige indberetning.

For rejseudgifter, ikke dokumenteret med eksternt bilag, ses, at en væsentlig del af posterne, skyldes, at bilag mangler. Dog bemærkes, at den største post, hvor der mangler bilag, er under 2.500 kr. Disse burde naturligvis have været opbevaret i bilagsmaterialet. Vi har dog ikke grundlag for at vurdere, om disse eventuelt er bortkommet efterfølgende.

For rejseudgifter, dokumenteret med kreditkorttransaktion, er det for en stor dels vedkommende oplyst, at der sandsynligvis ikke foreligger eksternt dokumentation. Det er oplyst, at der evt. vil kunne findes eksternt dokumentation for disse.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige ure-

gelmæssigheder. Men der er konstateret brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er kritisabelt, særligt set i forhold til størrelsesordenen af fejl, der ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering. For korrektioner vedrørende interne udgifter medgives dog, at reglerne ikke har været klare på dette område.

Vedrørende eller tilknyttet projektet, men ikke støtteberettiget

Fejltype	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Nært tilknyttet aktivitet	46	542.853,35	11	15.165,16	57	558.018,51
Udgift vedrørende projektet, aktivitet ikke specifikt omtalt i ansøgningen	14	365.606,84	1	21.000,00	15	386.606,84
Mangler dokumentation for anvendelsen i projektet	26	203.309,08	5	11.429,00	31	214.738,08
Total	86	1.111.769,27	17	47.594,16	103	1.159.363,43

I forbindelse med møder og kommunikation ved gennemgangen af de 13 projekter er det kommet frem, at der har været praksis, hvor der ikke har været tilstrækkelig fokus på direkte sammenhæng mellem udgifterne og de projektrelevante aktiviteter. Dette er også bekræftet i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, som omtaler den manglende indholdsmæssige afgræsning af projekterne. Den manglende indholdsmæssige afgræsning i projekterne begrænser dog ikke Landbrug & Fødevarers ansvar for overholdelse af vejledningens regler.

Der er udvalgt 5 stikprøver i alt 317.285 kr. for denne kategori, hvor det er anført, at man på rapporteringstidspunktet var af den opfattelse, at udgiften var støtteberettiget, da den vedrørte ansøgningens formål. Vi henviser til afsnittet om stikprøver.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen samt stikprøverne har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder. Men der er konstateret brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er kritisabelt, særligt set i forhold til størrelsesordenen af fejl, der ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering.

Ekstrapolerede korrektioner for rejseudgifter

Fejltype	Korrigeret af PwC/VSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Rejseudgifter - ekstrapoleret andel	10	465.645,68	7	257.109,11	17	722.754,80
Total	10	465.645,68	7	257.109,11	17	722.754,80

Det er i forbindelse med VSP-undersøgelsen aftalt, at PwC/VSP kun gennemgik en stikprøve på rejseudgifterne – og de ikke støtteberettigede udgifter for den øvrige del af rejseudgifterne kunne beregnes med fejlprocenten, som blev fundet i stikprøven. Disse poster giver derfor ikke anledning til bemærkninger i forhold til vurdering af, om der er tale om forsætlige fejl, da der er tale om beregnede fejl i henhold til aftale.

Fejl vedrørende scrapværdi

Kategorisering korrigeret af Deloitte	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Forkert registreret scrapværdi	6	555.744,18	0	0,00	6	555.744,18
Total	6	555.744,18	0	0,00	6	555.744,18

På baggrund af de beskrevne forretningsgange og kontroller, er det vores vurdering, at det er kritisabelt, at der efterfølgende identificeres udgifter, som ikke er korrekt beregnet og registreret, da procedurer og interne kontroller burde have sikret korrekte beregninger.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder. Men det konstateres også for dette område, at kontrolmiljøet har været for svagt.

Korrektioner beskrevet i tekst

Fejltype	Korrigeret af PwCVSP		Korrigeret af Deloitte/NAER		Total	
	Antal	Beløb	Antal	Beløb	Antal	Beløb
Xikke projektrelevant, se friekstbemærkning i separat kolonne	52	305.644,70	3	4.411,04	55	310.055,74
Total	52	305.644,70	3	4.411,04	55	310.055,74

Denne kategori dækker over flere fejltyper, som er kommenteret i oversigten. Vi har ikke haft tilstrækkelige oplysninger til at kunne korrigere fejltypen.

Der er udvalgt 1 stikprøve i alt 2.416,92 kr. for denne kategori, som var en udgift, hvor udgiften ikke havde en direkte tilknytning til projektet. Vi henviser til afsnittet om stikprøver.

På baggrund af anførte tekster og kategori i specifikationen samt stikprøven, har vi ikke identificeret oplysninger eller dokumentation for, at der er tale om forsætlige uregelmæssigheder. Men der er konstateret brist i overholdelse af reglerne, samt at kontrolmiljøet har været for svagt, hvilket er kritisabelt, idet fejl ikke er identificeret inden den oprindelige afrapportering.

Sammenfatning

Vi har ud fra vores gennemgang af ikke-godkendte udgifter ikke identificeret forsættelige uregelmæssigheder (OLAF-forhold).

Men ved gennemgang er det bekræftet, at kontrolmiljøet har været utilstrækkeligt til sikring af, at der kun indberettes støtteberettigede udgifter.

Gennemgangen viser, at der i perioden 2011-13 er udgifter, der ikke er opgjort eller dokumenteret i henhold til lovgivning og vejledning for ordningen. Det drejer sig om udgifter, hvor timer, som ligger til baggrund for lønudgifter, er opgjort skønsmæssigt og uden godkendelsesgrundlag, manglende direkte tilknytning til godkendte aktiviteter i projektet, ikke tidsmæssigt knyttet til projektet eller manglende/utilstrækkelig dokumentation. Særligt udgifter, baseret på skønsmæssige timer, vurderes at være en grov tilsidesættelse af reglerne, da det fremgår direkte af vejledningen, at lønudgifterne skal være baseret på timeregistreringer og udgifter ikke må være opgjort skønsmæssigt.

I forhold til manglende indholds- og tidsmæssig tilknytning til projekterne, er dette ligeledes ikke i overensstemmelse med lovgivning og vejledning. Men som anført i Landbrug & Fødevarers egen vurdering, så har ansøgninger og dermed tilsagnene ikke indeholdt beskrivelser af aktiviteterne, som er klart afgrænset indholds- og tidsmæssigt, hvilket har kunnet skabe usikkerhed om hvilke aktiviteter, der lå inden for projektet, da der samtidig ikke er udarbejdet detaljerede planer for disse projekter. Landbrug og Fødevarer burde have sikret, at der var udarbejdet tilstrækkeligt detaljerede planer.

Det vurderes endvidere, at være kritisabelt, at der ikke har været tilrettelagt procedurer, der har sikret, at alle bilag og kontrolsporet eksisterer, og er opbevaret. Da udgifterne vedrører en periode der går flere år tilbage, kan det ikke afvises, at en del af manglerne skyldes utilstrækkelige procedurer for opbevaring af dokumentation.

Herudover har vi konstateret, at de interne kontroller enten ikke har været etableret eller udført på tilstrækkelig vis, idet en stor del af fejlene ville have været identificeret, hvis den interne kontrol var udført. Det drejer sig om projektnumre/afprøvninger, som fejlagtigt har været tilknyttet projekterne i økonomisystemet og fejlkontering af timer for medarbejdere, der ikke har arbejdet på projekterne. Vi finder dette kritisabelt.

Endelig bemærkes, at ikke-godkendte udgifter vedrørende timesatsberegninger, bl.a. er opstået som følge af uklarhed i reglerne. Ligeledes har der ikke været klarhed om dokumentationskrav for internt fakturerede udgifter. Disse uklarheder burde have været afklaret i forbindelse med indrapporteringerne.

Som tidligere anført er vi bekendt med, at Landbrug & Fødevarer, bl.a. på baggrund af VSP-undersøgelsen, har strammet op på procedurer og interne kontroller.

NAN/as
T:\Afd1180\Naturerhvervstyrelsen\2015\Notat om ikke godkendte udgifter og tegn på forsættelige uregelmæssigheder END 27-10-2015.docx

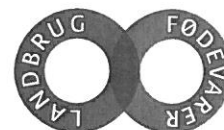
Om Deloitte

Deloitte leverer ydelser inden for Revision, Skat, Consulting og Financial Advisory til både offentlige og private virksomheder i en lang række brancher. Vores globale netværk med medlemsfirmaer i mere end 150 lande sikrer, at vi kan stille stærke kompetencer til rådighed og yde service af højeste kvalitet, når vi skal hjælpe vores kunder med at løse deres mest komplekse forretningsmæssige udfordringer. Deloitte's ca. 200.000 medarbejdere arbejder målrettet efter at sætte den højeste standard.

Deloitte Touche Tohmatsu Limited

Deloitte er en betegnelse for Deloitte Touche Tohmatsu Limited, der er et britisk selskab med begrænset ansvar, og dets netværk af medlemsfirmaer. Hvert medlemsfirma udgør en separat og uafhængig juridisk enhed. Vi henviser til www.deloitte.com/about for en udførlig beskrivelse af den juridiske struktur i Deloitte Touche Tohmatsu Limited og dets medlemsfirmaer.

© 2015 Deloitte Statsautoriseret Revisionspartnerselskab, Medlem af Deloitte Touche Tohmatsu Limited

NaturErhvervstyrelsen
Nyropsgade 30
1780 København V

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Nærværende notat beskriver overordnet de forretningsgange, der har været gældende i VSP i f.m. tilskudsfinansierede projekter, i forbindelse med udbetalingsanmodninger, der er fremsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13.

Idet vi henviser til NaturErhvervstyrelsens anmodning om beskrivelse af forretningsgange anvendt i forbindelse med udbetalingsanmodninger indsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13, fremsendes hermed nedenstående redegørelse samt tilhørende bilag.

Såfremt redegørelsen giver anledning til spørgsmål er I velkommen til at rette henvendelse.

Organisering:

Videncenter for Svineproduktion (VSP) har været organiseret som følger:

- I perioden før 1. oktober 2007 var VSP en del af Danish Meat Association.
- I perioden fra 1. oktober 2007 til 31. december 2009 var VSP organiseret som en selvstændig enhed, og hed dengang Dansk Svineproduktion F.m.b.A.
- I perioden 2010-2014 har VSP været en del af Landbrug & Fødevarer.
- Fra 1. januar 2015 er VSP et forretningsområde i SEGES P/S, og beskæftiger ca. 150 medarbejdere.

Overordnede politikker:

Landbrug & Fødevarer har på deres hjemmeside formuleret holdninger til en række politik områder, som bl.a. omfatter samfundsansvar, generel erhvervs politik, dyrevelfærd, miljø, forskning med flere.

De formulerede holdninger er et kodeks for Landbrug & Fødevarers holdninger til en række politik områder. Det fremgår bl.a. af holdningen om samfundsansvar, at:

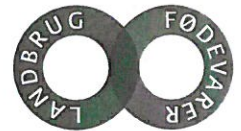
"Landbrug & Fødevarers politik for samfundsansvar tager udgangspunkt i vores vision om at bidrage til at skabe vækst i balance. Balance mellem landbruget og fødevarerproduktionen på den ene side og på den anden side de ressourcer, det samfund og de forbrugere, som produktionen hænger sammen med. Denne vision hænger uløseligt sammen med et forretningsdrevet fokus på samfundsansvar."

De formulerede holdninger fremgår af følgende hjemmeside,
http://www.lf.dk/Om_os/Vores_holdning.aspx

Landbrug & Fødevarer har endvidere formuleret en etisk retningslinje for bestyrelsen, som er et adfærdskodeks, der træder i kraft, hvis et medlem af bestyrelsen udviser eller er under anklage for uetisk adfærd.

Landbrug & Fødevarer er erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien. Med en eksport på over 120 milliarder kroner årligt og med 141.000 beskæftigede repræsenterer vi et af Danmarks vigtigste eksport erhverv.

Ved at nytænke og synliggøre erhvervets bidrag til samfundet sikrer vi vores medlemmer en stærk placering i Danmark og globalt.

Begge dokumenter er vedlagt som bilag.

ISO certificering:

VSP er ISO certificeret, hvilket stiller formelle krav til dokumentation af udviklingsprocesser m.m. i forbindelse med projektudvikling. Når der gennemføres tilskudsfinansierede projekter, sker dette i henhold til ISO procedurerne, som sikrer at projekterne gennemføres i h.t. til en faseopdelte udviklingsmetode, og at der undervejs i udviklingsprocessen er indlagt kvalitetssikringsprocedurer, ligesom der er minimumskrav til dokumentation af hver fase i udviklingsprocessen.

ISO procedurerne er opbygget i årene forud for certificering i december 2012. Bureau Veritas har forestået certificeringen i december 2012 og de årlige auditering til dato.

Certifikatet er vedlagt som bilag tillige med seneste udgave af Kvalitetsmanualen og udvalgte procedurer vedrørende medarbejderudvikling, projektledelse/styring, intern audit og forbedringer. Tidligere udgaver og tilhørende instrukser kan fremsendes om nødvendigt.

Anvendte forretningsgange i f.m. tilskudsfinansierede projekter, i f.m. udbetalingsanmodninger fremsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13:

Generelt i f.m. tilskudsfinansierede projekter anvendes en række forretningsgange, der dels baserer sig på eksterne vejledninger som NaturErhvervstyrelsen har udgivet, og dels på interne forretningsgange i Landbrug & Fødevarer.

Følgende interne forretningsgange, udover ISO forretningsgangene, har været gældende for udbetalingsanmodninger indsendt i perioden 2011-13:

- Tilskudsvejledninger/checklister i tilknytning til vejledninger offentliggjort af NaturErhvervstyrelsen
- Vejledninger og instrukser offentliggjort på Landbrug & Fødevarer's intranet om sparsommelighed, attestationsregler, rejser- og ophold, gaver og repræsentation m.m.
- Rapporterings- og beregningsværktøjer anvendt i Landbrug & Fødevarers Økonomiafdeling
- Konteringsinstrukser
- Fortoikningsbidrag oplyst i f.m. konsultationer med NaturErhvervstyrelsen

De eksterne forretningsgange er vejledninger, som NaturErhvervstyrelsen har publiceret i f.m. de forskellige tilskudsordninger. Nedenstående er en liste af de vigtigste vejledninger. Listen er ikke udtømmende.

- Vejledning om Direktoratet for FødevarerErhvervs tilskud til fødevarer sikring, jf. § 24.33.02.10, § 24.33.02.30 og § 24.33.02.40. (2006)
- Vejledning til anmodning om udbetaling. Tilskud til fremme af tilpasning og udviklingen af landdistrikterne (Art. 33 – ordningen inkl. kulturprojekter), Juni 2006.
- Vejledning til fremme af erhvervsudvikling inden for forarbejdning af fødevarer- og skovbrugs produkter og inden for det primære jordbrug, demonstrationsprojekter, december 2007
- Vejledning om udbetaling af tilskud under Erhvervsudviklingsordningen, Maj 2008
- Vejledning om tilskud under Innovationsloven, August 2008
- Vejledning om udbetaling af tilskud under Innovationsloven, Oktober 2011

- Vejledning om tilskud til udvikling og demonstration indenfor det primære jordbrug og inden for forarbejdning i fødevarerektoren - udviklingsprojekter 2012
- Vejledning om tilskud til udvikling og demonstration indenfor det primære jordbrug og inden for forarbejdning i fødevarerektoren - demonstrationsprojekter 2012
- Vejledning om udbetaling af tilskud under GUDP, April 2012
- Oplysning til ansøger på Erhvervsudvikling- og demonstrationsprojekter, 30. juli 2013
- Oplysning til ansøger på Erhvervsudvikling- og demonstrationsprojekter. 12. august 2013.
- Vejledning om udbetaling af tilskud under LDP, 8. oktober 2013
- Vejledning om udbetaling af tilskud, herunder bilagskontrol, oktober 2013
- Vejledning om udbetaling af tilskud under GUDP, Marts 2013
- Skiltning af EU-tilskud via landdistrikts- eller fiskeriudviklingsprogrammet, NaturErhvervstyrelsens hjemmeside
- Erhvervsudviklingsordningen, Vejledning om tilskud til udviklingsprojekter 2014
- Erhvervsudviklingsordningen, Vejledning om tilskud til projekter om vidensoverførsel 2014

Flere af vejledningerne har ikke i tilstrækkeligt omfang givet svar på støtteregler og minimumskrav til dokumentation. Der har derfor kontinuerligt siden 2006, været afholdt konsultationer med NaturErhvervstyrelsen for at afklare, hvorledes støtteregler skulle fortolkes og dokumenteres. Disse konsultationer har været afholdt som formelle møder med referater, uformelle møder uden referat, nogle gange afholdt som selvstændige møder andre gange i forlængelse af andre møder, arbejdsgruppemøder, telefonkonsultationer, mail korrespondancer, m.m.

Konsultationerne har været nødvendige i takt med, at minimumskravene til dokumentation og klarheden i fortolkningen af støttereglerne er skærpet, dette gælder særligt for EU støttede projekter. Hvad der var tilstrækkeligt af dokumentation i 2006 for overholdelse af en støtteregel, er typisk ikke tilstrækkelig i 2015.

Ovennævnte eksterne vejledning, er anvendt som et opslagsværk og checkliste.

Kontrol af, om reglerne var overholdt i tilknytning til udbetalingsansøgninger, har primært været udført som en egenkontrol. Der har således ikke været udfyldt checklister eller tilsvarende, som dokumenterer kontrollen, inden en udbetalingsansøgning er afleveret til NaturErhvervstyrelsen. Der er hverken i lovgivning eller i vejledningerne krav om, at der skal foreligge udfyldte checklister i f.m. udbetalingsansøgninger.

Ekstern revision af tilskudsfinansierede projekter, 2011-13.

I f.m. udbetalingsansøgninger har det indtil august 2013 været et krav, at der skulle foreligge en revisionserklæring i tilknytning til hver udbetalingsansøgning, der er indsendt til NaturErhvervstyrelsen. For Landbrug & Fødevarer (og herunder VSP) er denne revision udført af Deloitte (Deloitte Statsautoriseret Revisionspartnerselskab).

Når revisionen har afledt bemærkninger er denne delt mellem fagrelevant personale.

Kontrolbesøg udført af NaturErhvervstyrelsen i f.m. tilskudsfinansierede projekter, 2011-13.

NaturErhvervstyrelsen har et mindre antal gange udført kontrolbesøg hos Landbrug & Fødevarer i f.m. tilskudsfinansierede projekter. Kontrolbesøget har, på stikprøvebasis, omfattet udbetalingsansøgningen og tilhørende regnskaber og bilag.

I det omfang, der er givet en mundtlig eller skriftlig tilbagemelding, er denne delt mellem fagrelevant personale.

Oversigt over interne og eksterne forretningsgange anvendt i f.m. tilskudsfinansierede projekter, 2011-13:

Visse interne forretningsgange har haft karakter af værktøjer, skabeloner, m.m., som i vidt omfang har været selvforklarende. For visse forretningsgange har kun den mest centrale del af forretningsgangen været beskrevet.

Forretningsgangene har været formidlet på forskellig vis, f.eks. via fællesmøder, afdelingsmøder, sidemandsoplæring, m.f. Forretningsgangene har endvidere været tilgængelig for fagrelevant personale på fælles drev, intranet, m.f.

Interne & eksterne vejledninger og dokumenter	Ekstern vejledning	Intern vejledning	Bemærkninger
Sparsommeligheds- og rimelighedsprincippet (tilbud, markedspektivering)	X	X	Vejledning publiceret på LF Intranet + Eksterne vejledninger
Oprettelse af projekt i Schilling, projektnumre, tilsagn/medfinansiering,		X	Vejledning i LF Økonomi
Opbevaring af fysisk og elektronisk dokumentation	X	X	Vejledning i LF Økonomi + ISO standard + eksterne vejledninger
Betalingsdokumentation	X	X	Vejledning i LF Økonomi + eksterne vejledninger
Løn			
o Lønberegning	(x)	X	Excel beregningsmetode LF Økonomi + Eksterne vejledninger
o Timeregistreringer	(x)	X	Vejledning publiceret på LF Intranet
o Omkontering af timer		X	Godkendelses procedure i LF Økonomi
Eksterne omkostninger	X		Eksterne vejledninger
Overhead, beregningsmetode	X		Beregningsmetode LF Økonomi
Indtægter, rabatter og kreditnotaer	X		Eksterne vejledninger
Brug af logo og skiltning	X		Eksterne vejledninger

Oversigt over forretningsgange i f.m. tilskudsfinansierede projekter, gældende fra medio 2015:

I 1. halvår af 2015 er der udarbejdet et samlet sæt af forretningsgange for tilskudsfinansierede projekter. Disse forretningsgangsbeskrivelser beskriver udførligt i tekst og tabeller, hvad der har været gældende forretningsgange i 2011-13.

Det skal dog bemærkes, at først i foråret 2014 foreligger en endelig afklaring fra NaturErhvervstyrelsen af, hvorledes timesatser skal beregnes for projekter støttet under Landdistriktsprogrammet (forretningsgang 7.1. jf. nedenfor). Forretningsgangen for timesatser er derfor anvendt med tilbagevirkende kraft på alle projekter under Landdistriktsprogrammet, hvor der er indsendt en udbetalingsanmodning i perioden 2011-13.

Forretningsgange i Landbrug & Fødevarer og SEGES VSP:
1. Oversigt over forretningsgange og kontroller, og vedligehold af disse
2.1 Sparsommeligheds- og rimelighedsprincippet
2.2 Attestationsrettigheder og tilhørende kontroller
3. Oprettelse og lukning af projekter i Schilling, projektnumre struktur og specifikation af tilsagnsgivere
4. Opbevaring af papir og elektronisk dokumentation samt fysisk udstyr og materialer
5. Betalingsdokumentation
6. Opstarts-, kvartals- og afslutningsmøder.
o 7. Løn
o 7.1 Lønberegning
o 7.2 Timeregistreringer
7.3 Omkontering af timer
8. Eksterne omkostninger
9. Overhead, beregningsmetode
10. Indtægter, rabatter og kreditnotaer
11. Brug af logo og skiltning
12. Statsstøtteregler (afventer udarbejdelse)
13. Diverse checklister (afventer udarbejdelse)

Ovennævnte forretningsgange er fremsendt til NaturErhvervstyrelsen på mail.

Med venlig hilsen

Ole Folkmann

Økonomi

Landbrug & Fødevarer

T +45 3339 4505 | M +45 6124 0051 | E of@lf.dk

./. Vedlagt 11 bilag

NaturErhvervstyrelsen
Nyropsgade 30
1780 København V

Landbrug & Fødevarer

Axelborg, Axeltorv 3
DK 1609 København V

T +45 3339 4000
F +45 3339 4141
E info@lf.dk
W www.lf.dk

CVR DK 25 52 95 29

Supplerende oplysninger til tidligere fremsendt notat, om beskrivelse af overordnede forretningsgange der har været gældende i VSP i f.m. tilskudsfinansierede projekter, i tilknytning til udbetalingsanmodninger der er fremsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13.

Idet vi henviser til møde den 24. september 2015 med NaturErhvervstyrelsen og Deloitte, fremsendes hermed en række supplerende oplysninger, i tilknytning til de forretningsgange der har været anvendt i forbindelse med udbetalingsanmodninger fremsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13.

ISO certificering:

VSP er ISO certificeret i 2012, og systemet er opbygget i årene forud. Inden den formelle ISO certificering blev gennemført, blev der anvendt en række procedurer, som dannede grundlaget for de senere ISO procedurer.

Procedurerne sikrer, at projekterne gennemføres i h.t. til en faseopdelte udviklingsmetode, og at der undervejs i udviklingsprocessen er indlagt kvalitetssikringsprocedurer, ligesom der er minimumskrav til dokumentation af hver fase i udviklingsprocessen.

Anvendte forretningsgange i f.m. tilskudsfinansierede projekter, i f.m.

udbetalingsanmodninger fremsendt til NaturErhvervstyrelsen i perioden 2011-13:

Generelt i f.m. tilskudsfinansierede projekter anvendes en række forretningsgange, der dels baserer sig på eksterne vejledninger som NaturErhvervstyrelsen har udgivet, og dels på interne forretningsgange i Landbrug & Fødevarer.

Vejledninger og instrukser offentliggjort på Landbrug & Fødevarer's intranet om sparsommelighed, attestationsregler, rejser- og ophold, gaver og repræsentation m.m.

Vedlagt 3 eksempler på vejledninger og instrukser offentliggjort på Landbrug & Fødevarer's intranet. De 3 retningslinjer er løbende blevet ajourført, men har med mindre justeringer været gældende i en længere årrække.

- Retningslinjer for attestationsregler
- Retningslinjer for indhentning af tilbud, samt to underbilag hertil
- Retningslinjer for tidsregistrering

Supplerende kan oplyses om brug af attestationsregler m.m. for perioden 2011-13:

- Disponering af køb af varer og ydelser skulle godkendes af en afdelingschef, dog sådan at mindre væsentlige køb kunne ske uden forudgående godkendelse, jf. vedlagte bilag om attestationsregler.
- Kontering af køb af varer og ydelser, sker som udgangspunkt af projektleder. Det var formelt projektleder der attesterede (forudsat at disponeringsrammen var overholdt), men efter forudgående accept fra afdelingschef.

Landbrug & Fødevarer er erhvervsorganisation for landbruget, fødevarer- og agroindustrien. Med en eksport på over 120 milliarder kroner årligt og med 141.000 beskæftigede repræsenterer vi et af Danmarks vigtigste eksporterhverv.

Ved at nytænke og synliggøre erhvervets bidrag til samfundet sikrer vi vores medlemmer en stærk placering i Danmark og globalt.

- Landbrug & Fødevarers regnskabssystem var opsat således, at der kun var én person som formelt attesterede at køb af varer og ydelser. Attestation på et lavere niveau end den der formelt var udpeget til at attestere foregik ved, at personen (fx projektlederen) påførte fakturaen en note (f.eks. sine initialer og et "ok", "kan godkendes", eller tilsvarende).
- Alt afhængigt af i hvilken sammenhæng købet blev foretaget, kan andre end projektlederen have forestået attestationen (betroede personer), inden den formelt udpegede attestationsberettigede forestod attesteringen i økonomisystemet.

Eksterne tilskudsvejledninger/checklister udgivet af NaturErhvervstyrelsen.

NaturErhvervstyrelsen har løbende udgivet tilskudsvejledninger som har beskrevet støtteregele. For omfanget af disse henvises til vores tidligere fremsendte notat.

Vejledningerne har været anvendt som et opslagsværk og checkliste.

Flere af vejledninger har ikke i tilstrækkeligt omfang givet svar på støtteregele og minimumskrav til dokumentation. Der har derfor kontinuerligt siden 2006, været afholdt konsultationer med NaturErhvervstyrelsen for at afklare, hvorledes støtteregele skulle fortolkes og dokumenteres.

Konsultationerne har været nødvendige i takt med, at minimumskravene til dokumentation og klarheden i fortolkningen af støtteregele er skærpet, dette gælder særligt for EU støttede projekter.

Årsagsforklaringer til korrektioner

De væsentligste grunde til korrektioner af støttegrundlaget i f.m. udbetalingsanmodninger fremsendt i perioden 2011-13 (punkterne nedenfor er ikke prioriteret efter deres væsentlighed, hverken beløbsmæssigt eller antal fejltilag).

Grunde der skal finde sin forklaring inden kontrol undersøgelsens igangsættelse:

- VSP har gennem en længere årrække været involveret i et væsentligt antal tilskudsfinansierede projekter. En række af disse projekter ligger tidsmæssigt i forlængelse af hinanden, eller dele af tidsperioderne har været sammenfaldende (f.eks. pga. forsinkelser i projektgennemførelsen). Dette har i visse tilfælde, afstedkommet tvivl om hvilket projektnummer der skulle belastes af udgiften, hvilket forklarer visse fejlkonteringer.
- Visse projektansøgninger er beskrevet overordnet, og i visse tilfælde foreligger der ikke en nøje detaljeret beskrivelse af aktiviteterne i projektet. Da flere af projekterne har et fagligt sammenfald, så har risikoen for fejlkonteringer også været tilstede, hvilket har været tilfældet i et pænt antal tilfælde. Attestationskontrollen af fakturaer, har desværre ikke været tilstrækkelig effektiv, til at forebygge disse fejl. Fejlkonteringerne gælder både for udgiftsbilag og visse medarbejderes timeregistreringer.
- I følge NaturErhvervstyrelsens tilskudsvejledninger er der ikke, for perioden 2011-13, krav om der til hver timeregistrering skal foreligge en beskrivelse af de vigtigste arbejdsopgaver, som f.eks. er tilfældet for programperioden for 2014-20. Som konsekvens heraf har VSP heller ikke registreret de vigtigste arbejdsopgaver. Den senere kontrol har afledt, at dette ville have været nyttigt, idet kontrollen har efterspurgt redegørelser for hvad timerne er

anvendt til. Kontrollen viser, desværre, flere eksempler på fejlkontering af timer, og som ikke er opdaget i f.m. attestation af timerne. Beløbsmæssigt udgør dette en væsentlig fejlkilde.

Grunde der skal finde sin forklaring efter kontrol undersøgelsens igangsættelse:

- Fra ultimo 2013 til ca. april/maj 2014 afholdes en række møder mellem L&F, NAER og Deloitte, for at skabe klarhed om hvorledes visse støtteregler skal fortolkes og dokumenteres, dette gælder særligt for lønninger og "den rullende afprøvning", men også på en række andre specifikke områder.
- Dokumentationskravene til en omkostnings støtteberettigelse er over årene skærpet fra EU-kommissionen og EU Revisionsrettens side. Hvad der tidligere var tilstrækkeligt til at dokumentere en omkostning, anses i dag ikke for tilstrækkeligt. Dette kan eksemplificeres ved, at der i 3 af de 13 kontrolsager, er gennemført kontrolbesøg fra NaturErhvervstyrelsen side, uden at det gav anledning til væsentlige bemærkninger. Den senere kontrol, udført af primært Deloitte, med dens strengere krav til dokumentation, ses som resultat af denne ændrede praksis. Det kan være vanskeligt at opgøre det præcise antal bilag som er påvirket af dette, men det kan ikke undervurderes.
- I foråret 2014 skabes der klarhed om hvorledes timesatsberegningen i f.m. lønninger skal beregnes. Som konsekvens heraf, er lønninger for samtlige medarbejdere genberegnet, og der er foretaget korrektioner af støttegrundlaget med tilbagevirkende kraft (inkl. bod). Ca. 15% af de fejlbehæftede lønudgiftsbilag kan forklares via denne fejltype.
- I foråret 2014 fastlægges en praksis om, at kontrakter med afprøvningsværter (rullende afprøvning) specifikt skal være knyttet til projektet, herunder forlænges hvis projektet i øvrigt forlænges. Dette afleder et mindre antal fejl.
- Et væsentligt antal bilag er trukket ud af støttegrundlaget på grund af usikkerheden om dokumentationen var tilstrækkelig. Da en ikke støtteberettiget omkostning, vil aflede en bod på samme beløb som fakturaens værdi, er et stort antal fakturaer af den grund trukket ud. Dette gælder særligt for et væsentligt antal rejse bilag, men også indenfor en række andre omkostningskategorier (ca. 30% af de fejlbehæftede fakturaer kan forklares via denne fejltype).
- L&F (VSP) har haft en praksis, hvor nogle projektaktiviteter (for egen regning) først blev afsluttet efter projektets officielle afslutningsdato, dvs. udenfor projektperioden. Dette har afledt et mindre antal fejl.
- Det skal bemærkes, at selvom en faktura er trukket ud af støttegrundlaget, så er det ikke nødvendigvis udtryk for, at fakturaen ikke er afholdt i f.m. projektet, men derimod udtryk for at de formelle tilskudsbetingelser ikke er overholdt. Nedenfor gives nogle eksempler herpå. Dette er tilfældet for et væsentligt antal bilag.
  - F.eks. en rejse til et møde er gennemført af en tidligere medarbejder, men i rejseafregningssystemet er rejsen utilstrækkeligt dokumenteret, hvorfor det ikke kan dokumenteres at rejsen knytter sig specifikt til projektet. Andre medarbejdere og møde deltagere kan dog bekræfte, at vedkommende medarbejder var tilstede på mødet. En sådan omkostning vil anses for ikke at være støtteberettiget.
  - Det samme kan være tilfældet i f.m. analyser, materialer, komponenter, udstyr og lignende, hvor der under vejs i udviklingsfasen ikke, eller kun

delvist, er gemt billeddokumentation og dokumentation i form af materiale-/komponent-liste, arbejdsplaner og tilsvarende. Projektmedarbejderne kan dog bekræfte at emnerne har været anvendt i projektet.

- Køb af varer og ydelser fra andre enheder indenfor Landbrug & Fødevarer's koncern er støtteberettiget, hvis kostprisen kan dokumenteres. I flere tilfælde er dokumentationen for kostprisen vurderet utilstrækkelig, men det er evident at omkostningen er afholdt i f.m. projektet. Et mindre antal fakturaer kan forklares via denne fejltype.
- Publikationer, dokumenter m.m. der er udviklet i f.m. et projekt, skal bære et særligt logo, der viser, at projektet er medfinansieret af EU og NaturErhvervstyrelsen. I visse tilfælde er dette ikke opfyldt. Under denne støtteordning er praksis fastlagt således, at hvis kravet ikke er opfyldt, for enhver publikation, uanset dens formål i projektet, så sanktioneres med 5% af de støtteberettigede udgifter, dog maksimal kr. 50.000. Praksis for manglende overholdelse er fastlagt i 2014.

Såfremt redegørelsen giver anledning til spørgsmål er I velkommen til at rette henvendelse.

Med venlig hilsen

Ole Folkmann

Ole Folkmann

Økonomi

Landbrug & Fødevarer

T +45 3339 4505 | M +45 6124 0051 | E of@lf.dk

./. Vedlagt 3 bilag